

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM SANATLARI BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

T. C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

ORTAÖĞRETİM YÖNETİCİLİĞİNDE HALKLA İLİŞKİLER ;
ÖRNEK OLAY ERZİNCAN İLİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARI

Yöneten : Doç. Dr. Metin Kazancı

✓

Mirati MADAK

Eskişehir - 1987

ÖNSÖZ

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Sanatları Bölümü "Yüksek Lisans" tezi olarak hazırladığımız bu tez, büyük iddialar taşımıyor.

Konumuz olan, "Ortaöğretim Yöneticiliğinde Halkla İlişkiler" çok geniş bir halk topluluğunu yakından etkilemektedir. Biz bu konunun, elimizdeki olanaklar nispetinde kapısını aralamaya çalıştık.

Çalışmamda, büt^{ün} olumsuz koşullara rağmen, maddi manevi yardımlarını esirgemeyen hocam Metin KAZANCI'ya minnettarım.

Mirati MADAK

Erzincan Lisesi

Edebiyat Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	ii
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
TÜRKİYE'DE ORTA ÖĞRETİM.....	3
A. TANZİMAT ÖNCESİ.....	3
B. TANZİMAT DÖNEMİ.....	4
C. I. MEŞRUTİYET VE SONRASI.....	6
D. II. MEŞRUTİYET.....	6
E. MİLLİ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMİ.....	7
- 1923-24 Yılları Arasında Ortaöğretim.....	8
- Yabancı Uzmanlar.....	9
- 1938-1950 Arasında Ortaöğretim.....	10
- 1950-1960 Döneminde Ortaöğretim.....	15
- 1960-1974 Arasında Ortaöğretim.....	16
- 1974 ve Sonrası Ortaöğretim.....	20
- 1980 den Sonra Ortaöğretim.....	25
II. BÖLÜM.....	27
A. HALKLA İLİŞKİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	27
B. TÜRKİYE'DE HALKLA İLİŞKİLER.....	31
C. HALKLA İLİŞKİLERİN TANIMI.....	33
D. HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ.....	38
E. HALKLA İLİŞKİLERLE KARIŞTIRILAN KAVRAMLAR...	40
F. HALKLA UYGUN İLİŞKİLER KURMANIN YOL VE YÖNTEMLERİ.....	45
G. HALKLA İLİŞKİLER VE İLETİŞİM.....	47
H. HALKLA İLİŞKİLERİN AMAÇLARI.....	48
I. ORTA ÖĞRETİM KURUMLARININ HALKLA İLİŞKİLER YÖNÜNDEN ÖZEL DURUMU.....	49

	<u>Sayfa</u>
III. BÖLÜM.....	52
ORTA ÖĞRETİM YÖNETİCİLİĞİNDE HALKLA İLİŞKİLER ARAŞTIRMASI.....	52
- AMAÇ.....	52
- SORUN.....	53
- SAYILTILAR.....	54
- SINIRLAMALAR.....	55
- TANIMLAR.....	56
- VARSAYIMLAR.....	56
- BULGULAR, YORUM.....	57
- ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE ARAÇLARI.....	57
- EVREN VE ÖRNEKLEM.....	58
- VERİ TOPLAMA ARACI.....	58
- ANKET YORUMLARI.....	59
IV. BÖLÜM.....	75
SONUÇ.....	75
EKLER.....	82
KAYNAKÇA.....	91

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bütün toplumsal örgütlerde olduğu gibi, eğitim örgütleri de toplumun ihtiyaçlarına cevap verdikleri sürece yaşamışlar, bu işlevlerini yerine getirmedikleri anda ya değişikliklere uğramışlar ya da yerlerini yeni kurumlara terketmişlerdir. Toplum kendine yeterince yararlı bulmadığı kurumları kamuoyunun bilincinde yıpratmakta, onları özde değişmeler için zorlamaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarındaki eğitim örgütleri de bir süre için toplumun ihtiyaçlar karşılamış; fakat 16. yüzyıldan başlayarak değişen dünya koşullarına ayak uyduramamış, hatta kuruluş yıllarındaki yönetim ve programlarını da bozdukları için toplumun ilerlemesine engelleyici olmaya başlamışlardır. Bu durum karşısında, medrese sistemine dayanan bu eski eğitim örgütlerinin yanında, yeni modern eğitim kurumlarının açılması bir zorunluluk durumuna gelmiştir.

Kuşkusuz yeni eğitim kurumlarının oluşturulması, sorunların bitişi anlamına gelmemektedir. Sorunlar, varlığını her dönemde duyurmuşlardır. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar, 3 kez "Hey'eti İlmîyye", 11 kez'de Eğitim

Şurâsı" toplanmıştır. Bu toplantılar, pek çok şeyin değişmekte olduğunu göstermektedir. Sosyal yapı değişikliklerine çok duyarlı olan eğitim örgütlerinin bu değişmeler dışında kalması düşünülemez.

Eğitim yalnızca öğrenci ve öğretmene ait bir sorun değildir. Toplumun her sınıfının, her kategoriden üyesinin eğitim örgütleriyle ilişkisi vardır. Eğitim örgütlerinin gelişmesi, değişmesi, örgütlerin ilişkileri, karşılıklı etkileşimleri üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Bu konu ve sorunlarla ilgili pek çok araştırmalar da yapılmıştır.

Sorunların çok detaylı olması nedeniyle bu araştırmada "Ortaöğretimde Halkla İlişkiler" konusu esas alınmıştır. Ancak daha öncede belirttiğimiz gibi eğitim örgütleri koşulların değişmesiyle yeni biçimler almıştır. Bu nedenle Ortaöğretimde Halkla İlişkilere geçmeden önce, ilk aşamada Ortaöğretimin tarihi gelişimi ve değişimini kısaca gözden geçirmek yararlı olacaktır. Ortaöğretimin tarihi gelişiminin ardından, kurumsal olarak halkla ilişkiler konusunda yer verilmiştir. Araştırmada daha sonra "Ortaöğretimde Halkla İlişkiler" e geçilmiştir.

1980'li yıllarda ortalama öğrenci sayısı 2.5 milyon öğretmen sayısı 100 binin üzerinde olan ortaöğretim örgütleri arasındaki iletişim, göz ardı edilemeyecek bir oran arz etmektedir. Yalnızca öğrenci ve veli ile ilgili bir mesaj iletişimi bile olsa, yılda 5

milyonun üzerinde bir insan kitlesinin bulunduğu bu ortamda iletişim ve halkla ilişkilerin önemli bir olgu olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim örgütlerinde halkla ilişkilerin ayrıcalıklı bir yeri vardır. Konusu insan yetiştirmek olan eğitim örgütlerinde okul halk bağı; ancak sağlıklı bir halkla ilişkilerle dengeli ve planlı işleyebilir.

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİM

ANLAMI: 12-18 yaşlarındaki öğrencileri genel, mesleki ve teknik alanlarda yetiştirmek amacıyla yapılan öğretim ortaöğretim denir. Başka bir anlatımla ilkokuldan sonra gelen ve yüksek öğretimden önce gelen kurumlara denir.

A- TANZİMAT ÖNCESİ

Osmanlı İmparatorluğu gerileme devrinde, batıda da büyük gelişmeler oluyordu. Batının askerlik ve ekonomik alandaki gelişmesi Osmanlı Devletinin coğrafyasını daralttı, maliyesini altüst etti.

Osmanlı Devleti 1699 Karlofça antlaşmasından sonra kalkınma girişimlerinde bulunmaya başladı. 1726-1729 yılları arasında ilk matbaa ve Yalova'da bir kağıt fabrikası kuruldu. Daha sonra batı örneğine uyularak askeri amaçla, teknik okullar açıldı.

Bunlar; 1773'te Mühendishanei Berrî-i Humayun,
1795'te Mühendishanei Bahr-i Humayun,
1825'te Askeri Tıbbiye,
1834'te Mettebi Ulûmi Harbiye ve Müzikai
Humayun Okulu.

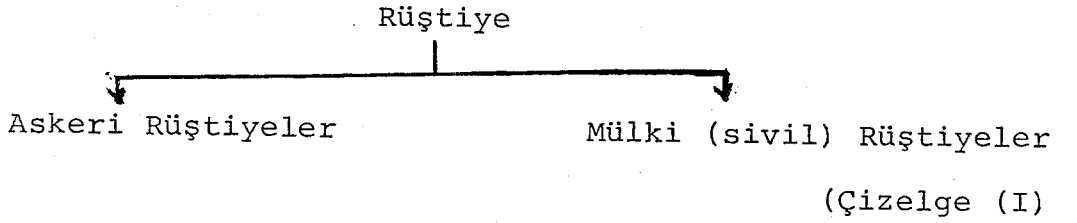
Tanzimat öncesinde bu okullardan önceki eğitim kurumları "Sıbyan" okulları denilen okullardır.

Fatih Sultan Mehmet, medrese teşkilatını kurarken, sıbyan okullarını bitirenlerin medreselere girebileceğini belirtmişti. Bu sıbyan okullarına öğretmen olabilmek için, Arapça, Edebiyat, Mantık, Muhasebe, Riyaziyat, Hendese derisi görmüş olmayı şart koşmuştu. Daha sonraları öğretmen olabilmek için caminin imamı, müezzini olmak yeterli görülmüştür. Sıbyan okulları, din esasına göre eğitim yapan ilkokul seviyesindeki mahalle okullarıdır.

B- TANZİMAT DÖNEMİ

Rüştiye (Ruşdiye): Sıbyan okullarındaki eğitimin yetersiz görülmesi üzerine eğitim işlerini yöneten Meclisi vâlâ, yeni ve sıbyan okullarından bir üst derecede okulların açılmasına karar verdi. Önce bu eğitime "ikinci sınıf" adı verilmesi düşünüldü. (Ancak 2. Mahmut çocukların bu okulları bitirdikleri zaman rüşte ermiş olacakları gerekçeyle yeni okullara Rüştiye adının verilmesini istedi). İlk rüştiye 1840 yılında İstanbul'da açıldı.

Bu okullarda Arapça, Gramer, Sentakş, İnşa (doğru ve güzel yazma). Hat (yazı), Lügat ve Ahlak dersleri okutulurdu. 1848'de Kemal efendi, Mektebi Umumiye Nezaretin- de görevlendirildikten sonra, bu okullarda, Matematik ve Coğrafya dersleri de programa alındı. 1850'lerde pozitif bilim derslerine daha geniş yer verilmeye başlandı. 1859 da ilk kez rüştiyesi açıldı. 1923'e kadar kız ve erkek ortaokullarına rüştiye denildi.

İdadi: Rüştiyeler ilköğretimin ikinci devre okullarıdır. Ortaöğretim içinde yer alan, rüştiye mezunlarının gittikleri bir de idadiler vardır.

- 1859'da Mektebi Mülkiye,
- 1868'da Galatsaray Sultanisi,
- 1869'da Darül Muallimin (ilki 1848),
- 1873'de Darüşşafaka açıldı.

Bu okullar, günümüzün liseleri dengi okullardır. İdadiler 5 ve 7 yıllık okullardır. Bunların ilk üç yılı rüştiye idi, geri kalan 2 ve 4 yıllık süre idadi idi. 5 yıllık okulları livalarda (Sancak), 7 yıllıklar ise vilayet (il) merkezlerindeydi. Maarifi umumiye nizamnamesinde idadiler şu şekilde tanımlanmıştı. "33. madde. idadi okulları, rüştiyeyi bitirmiş olan islam ve müslüman olmayan

sınıfların çocuklarını alan ve bir arada talim ettiren kuruluşur".

C- I. MEŞRUTİYET VE SONRASI

Mithat paşa Tuna valiliği sırasında Niş'te 1860'ta ve Sofya ile Rusçukta 1864 yıllarında fakir öğrenciler için sanat okulu tarzında "ıslahane" ler açmıştı. Bu ıslahaneler idadi derecesindeydi. 1869 yılında da İstanbul'da ilk "Kız sanayi Mektebi" açıldı. I. Meşrutiyet ile sanat okullarına ağırlık verilmeye başlandı. İstanbul'da 3 sanayi Mektebi açıldı. Bunlar: 1878'de Üsküdar'da, diğerleri de 1879'da Aksaray'dadır. İlk Ticaret Lisesinde 1883'te açılmıştır.

D- II. MEŞRUTİYET

Meşrutiyetin ilanında İstanbul'daki Okullar'da öğrenim iyiden iyiye bozulmuştu. Bu durumu düzeltmek amacı ile Saffet paşa "Maarifi Umumiye Nizannamesi" ni esas alarak 1910 yılında düzenlemeler yaptı. Ders programları gözden geçirildi. Fransız liselerinin öğretim programları iktibas edilip, uygulamaya konuldu. 1913-1914 öğretim yılında yüksek öğretim öncesi eğitim 12 yıllık bir bütün haline getirildi.

Bu 12 yılın

5 yılı ilköğretim,

4 yılı Rüştiye,

3 yılı idadi idi. İdadiler 2. yıl fen ve edebiyat kollarına ayrılıyordu.

Ayrıca 1914 yılında 10 yıl süreli (5 yıl ilköğretim, 5 yıl idadi) kız idadileri açıldı.

"Ancak bu birleştirilmiş okullara "ehliyetli öğretmenler" temin edilemedi. Daha önce öğrenim süresi 5 yıl olan ve Liselerde açılan idadilerden bahsetmiştik "Bu okullarında 1916'da mesleki eğitim yapan okul haline getirilmesi düşünüldü. Bunların ticaret, sanat ve ziraat okulları olması için programlar yapıldı. Bu amaçları gerçekleştirecek öğretmen bulunamadığı için, daha sonra bunlar tekrar genel idadiler haline getirildi.

1922'de kız ve erkek idadilerinin hepsi de 11 yıllık oldu. İlk 8 yılı birinci devre, Son 3 yılı ikinci devre idi. Bu uygulama Mustafa Kemal'in Anadolu Zaferi üzerine son buldu.

E- MİLLİ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMİ

1923 yılı Temmuz ayında "Birinci Heyeti İlmîye" toplandı. Bu heyet idadilere lise denmesini, öğrenim süresinin 11 yıl olmasını, ilk dört yılın iptidai, 2. dört yılın birinci devre, son 3 yılında ikinci devre olmasını kabul etti. Fen ve Edebiyat kolları ikinci devrede ayrılıyordu.

1924 yılının Mart ayında 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu ile Türkiye'deki tüm okullar maarif vekaletine bağlandı. Şer'îye ve evkaf vekaleti veya özel vakıflar tarafından idare edilen bütün medrese ve mektepler maarif vekaletine devredildi.

Tevhidi Tedrisad Kanunu ile dini kurum olan medrese kalktı, yerine milli, laik ve dünyevi Türk Milli Eğitim Örgütleri oluşturuldu.

ÇİZELGE (II)

Öğretim yılı	Ortaokul	Okul ve Lise	Öğretmen Öğ.ok.	Sayıları Tic.Zi.	Kız ve Sa.Ok.	Hatip Imam
1923-24	72	23	20	I	14	29
Öğ.Sa.	796	513	325		258	-

1923-24 Yılları Arasında OrtaÖğretim

1924 yılında ikinci Heyeti İلميye toplandı. Bu toplantıda:

- ilkokullar 5 yıl olarak belirlendi.
- ilkokul üzerine 3 yıllık öğretime orta mektep adı verildi.
- Öğretmen okulları 5 yıl'a çıkarıldı.
- Lise ders programlarına sosyoloji dersi konuldu.
- Ders kitapları yazdırılması kararlaştırıldı.

13 Mart 1925'te 439 sayılı kanunla ilk defa olarak ortaöğretim öğretmenliği müstakil sınıf ve dereceleri olan meslek haline getirildi.

1926 yılında da 3. Hey'eti ilmiye toplandı. 22 Mart 1926'da 789 sayılı kanun yayınlandı. Ortaöğretim kurumları şu şekilde belirlendi:

- a) Ortaokullar
- b) Liseler
- c) İlköğretmen Okulları
- d) Köy öğretmen okulları.

YABANCI UZMANLAR

Cumhuriyet döneminde yeni rejim köklendirilmeye çalışılırken ortaöğretim alanında da ders programları, okul binaları, öğretmen yetiştirme konuları üzerinde önemle duruldu. Bu konularda araştırma yapmaları için yabancı uzmanlar çağrıldı. Bu yabancı uzmanların biri 1924 yılında gelen John Dewey'dir. John Dewey American Columbia Üniversitesi Profesörlerindedir. 1926 yılında da Belçika'nın Brüksel şehri Mesleki Öğretim Genel Müdürü Omar Buysa, ülkeye ortaöğretimi incelemek amacıyla getirtildi.

Gelen her iki yabancı uzmanında önerileri aynı doğrultuda idi. Bunlar, meslek okullarının ıslahını, her bölgenin ekonomik yapısından kaynaklanan ihtiyaca cevap verecek meslek okulları açılmasını, bu okullara yeterli bilgi ve beceriye sahip öğretmen yetiştirecek müesseselerin kurulmasını, sanatla uğraşanların bilgi ve becerisini artırmak için akşam okullarının açılmasını önerdiler.

Bundan sonra, Mesleki ve Teknik Öğretim problemi önemle ele alındı. 1933 yılında maarif vekaletinde Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kuruldu.

1938-1950 ARASINDA ORTAÖĞRETİM

Cumhuriyetin ilanından Mustafa Kemal'in ölümüne kadar, Türk Milli Eğitimini düzenlemek amacı ile 3 Heyeti İlmîye toplantısı yapılmıştı.

1938-1950 arasında, yine Milli Eğitimimize yön vermek amacı ile 4 Milli Eğitim Şûrası düzenlenmiştir.

I. Milli Eğitim Şûrası

1939 yılında toplanmıştır. Bu şûrada ortaöğretimle ilgili olarak,

- a) Üç sınıflı, köy okullarının 5 sınıfa çıkartılması,
- b) Liseye alınacak öğrenci sayısının 5 yıllık plana bağlanması, ortaokullardan liseye geçişin sınavla olması,
- c) Orta okulun genel kültür yanında, daktilo ve benzeri gibi mesleki derslere isteğe bağlı olarak yer veren bir kurum olması,
- d) Mesleki ve Teknik Eğitimde her 300 ilkokul mezunu olan yerde, mesleğe yönelik muhtelif sınıflı meslek kurs ve sınıflarının açılması. Orta ticaret okulları ile lisele-
rin bir plan çerçevesinde çoğaltılması ile ilgili yönetme-
liklerin çıkartılması kabul edilmiştir.

Çizelge (III)

Öğretim Yılı	ORTAOKUL			LİSE			ÖĞRETMEN OKULU			MESLEK LİSELERİ		
	Okul	Öğrt.	Öğ.	Ok.	Öğrt.	Öğ.	Ok.	Öğrt.	Öğ.	Ok.	Öğrt.	Öğ.
1927-28	78	698	11404	19	594	1819	23	391	5022	18	307	2332
1937-38	140	2840	74107	68	1201	21000	16	236	2807	47	705	7574

1927-1938 Arasında Ortaöğretim.

II. Milli Eğitim Şûrası

1943 yılında toplanmıştır. Bu şurada bütün eğitim kurumlarında, ana dil çalışmalarında verimin artırılması, Türk ahlakının toplumsal ve kişisel ilkelerinin belirtilmesi, Türklük eğitiminde tarih öğretiminin metot ve vasıtalar bakımından incelenmesi ilk ve orta dereceli okullarda tarih dersleri programlarıyla ders kitaplarının çocuğun seviyesine uygun olarak yeniden yazılması konuları görüşülmüştür.

III. Milli Eğitim Şûrası:

1964 yılında toplanmıştır. Bu şurada ticaret ortaokul ve liseleri, erkek sanat ortaokulları ile enstitüleri ve kız teknik okullarının program ve yönetmelikleri incelenmiş olup, iş hayatına uyacak biçimde, ders saatinin toplum ihtiyaçları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca ilk öğretimin 8 yıla çıkartılması doğrultusunda üyelerin temennileri olmuştur.

IV, Milli Eğitim Şûrası:

1949 yılında toplanmıştır. Bu şurada,

a) Lise ders konularının 4 yıllık programa göre tesbiti ele alınmış,

b) Orta okullarda eğitim-öğretimin anlayış ve uygulama bakımından ilkokullara yaklaştırılması, bu iki kurulun arasında yakınlık ve paralellik sağlanması, öğrencilerin hayata hazırlanmaları, meslek okullarına gitmeleri veya Liseye devam etmeleri halinde kendilerine gerekli olan bilgi ve becerinin kazandırılması ile sınavların objektif esaslara göre yapılması kararlaştırılmıştır.

Kuruluşlarına göre Orta dereceli okullar:

a) M.E.B. bağlı genel kültür ve mesleki amaçlı resmi okullar,

b) Başka Bakanlıklara ve Genel Müdürlüklere bağlı özel ve mesleki amaçlı resmi okullar,

c) Türk özel okulları,

d) Yabancıların açtığı özel okullar.

a) BİRİNCİ GRUP OKULLAR

1- Ortaokullar (İlk açılışı 1840).

2- Liseler, Ortaokul ve Liseler genel kültür verme amacı ile açılan okullardır (İlk Lise 1859).

3- Kız ve erkek öğretmen okulları: Ortaokul üzerine öğretim yapan okullardır. İlk Öğretmen Okulunun açılışı (1848).

4- Yeni İlköğretim Okulları (Köy Enstitüleri) 1840 yılından 3803 sayılı kanunla açılmıştır. İlkokul üzerine

5 yıllık bir öğrenim süresi vardır. Öğrencilerin tamamı yatılıdır. Öğretim programları genel ve mesleki dersleri içermekte olup, bunlara ayrılan zaman eşittir. Bu okullar 27 Ocak 1954 tarihinde 6234 sayılı yasa ile kapatılmıştır.

5- Erkek Sanat Ortaokulları ve Sanat Enstitüleri: İlk Sanat Ortaokulu 1860'ta Niş'te Mithat Paşa tarafından İslahane olarak açılmıştır. Erkek Sanat Okulları ve Enstitüleri 2 (iki) devrelidir. Birinci devre 3, ikinci devre 2 yıl sürelidir. Birinci devre de Sanat Ortaokulu olup, burda, Ortaokul öğretimi yanında birde sanat öğretimi vardır. 2. devreye de Sanat Enstitüsü denilmektedir.

6- Kız Sanat Enstitüleri öğretim süreleri İlk Okul üzerine 5 Ortaokul üzerine 2 yıldır.

7- Orta Ticaret Okulları ve Liseleri: İlk Ticaret Lisesi 1883 yılında Ticaret vekaletine bağlı olarak açılmıştır. Orta Ticaret Okulu ve Ticaret Liselerinin öğretim süreleri üçer yıldır. Orta Ticaret Okulları 1971-72 öğretim yılında son öğretimlerini yapmışlardır.

8- Orta Yapı Okulları ve Usta Yapı Enstitüleri.

9- Kimya Sanat Enstitüsü: 1946-47 ders yılında Ankara'da açılmıştır.

Çizelge (IV)

Ders Yılı	OKUL SAYILARI				Erkek ve Kız Sanat Okulu
	Ortaokul	Lise	Öğrt.Okulu	Tic.Lise	
1938-39	228	75	17	7	23
1947-50	381	88	29	22	201

(13)

1950-1960 Döneminde Ortaöğretim:

Türk Milli Eğitimini geliştirme çabaları bu dönemde de devam eder. 1950-60 yılları arasında 2 defa Milli Eğitim Şurası toplanır. 1931-32 ders yılında kapatılmış olan İmam Hatip Okulları 1951-52 ders yılında tekrar açılır. Sayıları bu ders yılında 7'dir.

V. Milli Eğitim Şurası:

1953 yılında toplanmış ilkökul konuları görüşülmüştür.

VI. Milli Eğitim Şurası:

1957 yılında toplanmıştır. Bu şurada Mesleki ve Teknik eğitimi ile halk eğitimi konuları görüşülmüştür. Alınan karar:

a) Çıraklık eğitiminin yasal esaslara bağlanması,

b) Yapı sanat enstitülerinin öğrenim süresinin 3 yıla çıkartılması, ilkökul mezunları için Çırak Okullarının açılması, Teknik Okulların öğretim süresinin gündüz

Teknik Okulları için 2, gece Teknik Okulları için 3 yıl olması, Kız Enstitülerinin iki devreli olarak düşünülmesi, I. devrede Ortaokul kültürü verilmesi. II. devrede daha çok sanat ve meslek eğitime ağırlık verilmesi, Kız Sanat Okullarının kapatılması veya enstitüye dönüştürülmesi.

c) Sınıf geçme yerine ders geçme sisteminin kabulü.

d) Ticaret Liselerinde öğrencilere daha çok uygulamalı, meslek bilgisi verilmesi, yabancı dil derslerinin gösterilmesi şeklindedir.

Çizelge (V)

Ders Yılı	OKUL SAYILARI		Tic. Lise	Sanat Okulu	Öğrt. Okulu	İmam Hatip Okulları
	Orta Okul	Lise				
1949-50	381	88	22	201	29	-
1951-52	440	93	24	224	31	7
1954-55	541	114	29	237	34	15
1959-60	714	188	30	286	52	35

1960-1974 Arasında Ortaöğretim

Biri 1962 yılında diğeri 1970 yılında olmak üzere iki Milli Eğitim Şurası toplanmıştır.

VII. Milli Eğitim Şurası: (1962) Bu şurada:

a) Orta öğretimin ilk kademesinde, Orta Okul, ikinci kademesinde Lise bulunan bir eğitim düzeyi olarak düşünülmesi.

b) Ortaokul öğretimin ilk kademesi olarak ilkokulu bitirmiş olan öğrencilerden genel eğitimlerinin yaş ve fikir seviyesine uygun biçimde sağlanması, çevrenin de ekonomik özellikleri gözönünde bulundurularak öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetinin meydana çıkarılarak geliştirilmesini sağlayacak bir kurum olarak tanımlanmıştır.

c) Bu tanım içindeki Ortaokul programının zorunlu ve seçimli dersler olmak üzere iki kısımdan oluşacağı ders dağıtım çizelgesi ile, bu çizelgede yer alan derslerin programlarının Ortaokulun amaçları doğrultusunda hazırlanmasına karar verilmiştir.

d) Aynı ilke ve programlar Meslek Liselerinin Ortaokula denk I. devresinde benimsenmiş, ancak seçmeli derslerin II. devrenin de amaçlarının ve özelliklerinin dikkate alınarak hazırlanması ilkesi getirilmiştir.

e) Öğrencilerin Ortaokuldan sonra gidecekleri okulu seçmede velilerine tavsiyede bulunulması benimsenmiştir.

f) Lise Ortaokula dayalı akademik öğrenime başlangıç olmak ve kaynaklık yapmakla görevli, genel kültür veren bunun gereklerine göre organize edilmiş bir kurum olarak benimsenmiştir.

g) Liseyi bitirişin sınavsız olması benimsenmiştir.

h) İlk Öğretmen Okulunun öğretim süresinin arttırılmasıyla Eğitim Enstitülerinin bütün bölümleri üç (3) yıla çıkarılmıştır.

1) Teknik öğretimin amacı Milli Eğitimin genel ilkesine uygun olarak memleketin ihtiyacı olan insan gücünü sağlayacak alanlarda öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre birer meslek sahibi ve iyi birer üretici olarak yetiştirmek; türlü mesleklerin toplum içinde layık oldukları ilgi ve itibara kavuşturulmasını sağlamak kararlaştırılmıştır.

VIII. Milli Eğitim Şurası (1970)

Şura açılış konuşmasında eğitim sisteminin toplum ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğu belirtilerek, ekonomik ve sosyal kalkınmamızı göz önünde bulundurularak ve buna katkıda bulunacak bir sisteme gidilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Bu şûrada:

a) Ortaöğretimin İlköğretime dayalı 12-17 yaşları arasındaki bütün öğrencilerin genel, meslek ve teknik, her türlü eğitimlerini kapsayacak şekilde öğrencilere kişisel ve toplumsal hayatın gerektiği nitelikte genel kültür ve vatandaşlık eğitimi veren iki devreli bir öğretim düzeyi olarak düşünülmüştür.

b) Nüfusu az olan yerlerde ikinci devre ortaöğretimin genel ve mesleki teknik öğretim programlanmasından oluşan ve aynı çatı altında toplanan çok amaçlı bir okul kurulabileceği benimsenmiştir.

ÇİZELGE VI

1960-1973 Yıllarında Ortaokullarımız

Öğretim Yılı	ORTAOKUL			ÖZEL OKULLAR			İMAM HATİP ORTA			KIZ SANAT ORTA			ERKEK SANAT ORTA		
	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1960-1961	745	12080	291266	76	1251	16625	19	246	3377	-	-	-	93	299	18111
1964-1965	861	14340	354257	94	1586	19398	26	508	9676	117	36	20746	97	58	24557
1967-1968	1235	19382	590408	109	1636	23845	58	415	25715	143	148	19436	87	18	8375
1970-1971	1840	28432	783382	108	1490	23870	72	917	40775	171	1860	21024	4	20	381
1973-1974	2299	26849	926887	99	1730	24430	58	281	10522	180	1727	23231	1	13	116

(DİE Eğitim Yıllıkları)

1960-1973 Yıllarında Lise ve Dengi Okullarımız

Öğretim Yılı	LİSE			ÖZEL LİSE			İMAM HATİP LİS.			TİCARET LİSE			KIZ MESLEK LİSE			END.MESLEK LİSE		
	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1960-61	194	4129	75632	55	1125	8109	17	90	1171	63	762	12228	102	1989	21590	99	2523	15623
1964-65	223	5259	97935	69	2034	12219	19	-	1285	105	997	21217	116	2543	6277	110	3094	19353
1967-68	310	7975	160357	92	2499	16286	26	675	3417	117	1438	24784	123	2869	9749	119	3243	36043
1970-71	518	1121	9244549	95	1736	18193	40	631	6648	104	1511	25025	138	1683	10945	144	3699	44524
1973-74	718	1348	8304371	84	2047	18642	71	1331	23960	121	2628	63166	162	2209	19307	140	4308	68660

(DİE Eğitim Yıllıkları)

1974 ve Sonrası Ortaöğretim

1974 yılından günümüze kadar IX., X. ve XI. olmak üzere üç kez Milli Eğitim Şurası toplandı.

IX. Milli Eğitim Şurası:

1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim Şurasında Eğitim sistemimizin 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda getirilen sisteme uygun olarak düzenlenmesinin gerçekleştirilebilmesine yönelik kararların alındığını görüyoruz. Bu Şurada:

a) Ortaöğretimin 1739 sayılı yasada belirtilen amaç ve görevlerin yerine getirilebilmesi için Ortaöğretim kurumlarında hem mesleğe hem de yüksek öğretime ve hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlara yer verilmesi benimsenmiştir.

b) Ortaöğretimde ders geçme ve kredi düzeninin uygulanması benimsenmiştir.

c) Değerlendirmede, süreklilik, bütünlük, tutarlılık, basitlik ve anlaşılabilirlik, çok yönlülük, ve kapsamlılık, açıklık ve karşılıklı güven, denetleme ve düzeltme özel durumlarının dikkate alınması ilkelerine uyulması kabul edilmiş ve bunların açıklamaları yapılmıştır.

d) Öğrenci akışı ile ilgili olarak ayrıca ölçme işlemi ve ölçme sonuçlarının kullanılmasına ilişkin ilkeler getirilmiş ve 5 (beşli) not sistemine dayanan bir ölçek verilmiştir.

Şuranın Uygulamaları ;

Şura belgeleri, görevlilerin konuşmaları, eğitim alanındaki inceleme ve araştırmalar ile istatistikler incelendiği zaman görülmüştür; Milli Eğitimimizde ilgili nitelik ve sayısal yönden yapılan şikayetler sürekli olarak varlığını korumuştur. Özellikle son 3 şura kararlarının büyük ölçüde uygulamaya konulamadığını görüyoruz.

Matematik ve fen programlarıyla, yabancı dil programları, dışında bilimsel yöntemlerle program çalışmaları yapılamamıştır. Tutarlı programlar geliştirilememiştir. Sosyal bilimler alanında sık sık program değişikliği yapılamamış, ders geçme kredi düzeni ve 5'li not sistemi de uygulanamamıştır. Okullar halkta kopuk bir durum arz etmektedir.

X. Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981)

Öğretmen yetiştirme, mevcut öğretmenlerin hizmet içi eğitimi ve öğretim programlarının ele alındığı bu şurada temel eğitim programının 8 yıllık bir bütün olarak düşünülmüş eğitim programları komisyon raporunda Eğitim sistemimizde mesleki ve teknik eğitim programımızın Lise yönünde çekildiği Oysa okullaşma oranı arttıkça, fonksiyon ve eğitim etkinliği açılarından genel olarak, gittikçe düzey kaybeden lise programının mesleki ve teknik boyut kazanması gereği inancıyla;

1- Tektip Liselerde tarım ekonomi, Ticaret, teknik ve genel kültür bölümlerinin oluşturulması.

ÇİZELGE (VII)
X Şura Öncesinde Okul Öğrenci ve Öğretmen Durumumuz

ÖĞRETİM YILI	ORTAOKUL			ÖZEL ORTAOKUL			İMAM-HATİP ORTA			KIZ SANAT ORTA			ERKEK SANAT ORTA		
	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1977-1978	3305	32391	1.105.119	81	1345	22472	334	1872	108309	192	125	25730	1	1	37
1979-1980	4094	30017	1.175.856	77	862	21789	339	685	130072	191	105	26003	1	1	90

ÇİZELGE(VIII) (DİE Yay.)
LİSE VE DENGE OKULLARIMIZ

ÖĞRETİM YILI	LİSE			ÖZEL LİSE			İMAM-HATİP LİSESİ			TİCARET LİSESİ			KIZ MESLEK LİSESİ			END.MESLEK LİSESİ		
	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğretmen	Öğrenci	Okul	Öğrt.	Öğrenci
1977-1978	979	31310	454402	71	1817	16893	103	3050	26177	196	4025	105431	208	5179	31206	216	6014	110081
1979-1980	1104	36266	531754	65	1273	11471	249	5397	47941	225	4987	108797	227	6303	35127	218	7487	114503

ÇİZELGE (IX) (DİE Yay)

1979-1980 Ders Yılı Resmi ve Özel Okullarımız

	OKUL	ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ
İlkokul	44303	199245	5622000
Ortaokul	4171	31779	1260645
Lise	1712	37539	548225
Meslek ve Teknik	1719	28644	515000
TOPLAM	51305	297207	1885870

2- Meslek ve Teknik Eğitim alanlarında ara ihtisas okulu niteliğinde bir programın konulması ve sürdürülmesi önerilmiştir.

X. Milli Eğitim Şurasında yeni bir eğitim modeli tartışılmıştır. Bu modele göre; Lisenin İşlevleri Şunlardır:

- a) Atatürkçü çizgide öğrencileri bütünleştirmek.
- b) Öğrencilerin istidat ve yeteneklerini son sınırına kadar geliştirmek.
- c) Çalışma hayatına orta nitelikli insan gücü yetiştirmek.
- d) Yapıcı, yaratıcı, uyumlu ve girişimli yurttaşlar yetiştirmek.
- e) Öğrencileri Yüksek Öğretime hazırlamak.
- f) Yaygın eğitimde organik ilişkiler kurmak.

Orta Öğretim İçin Uygulamaya Dönük Öneriler:

- a) Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünde Orta Eğitim tek bir başkanlıkta birleştirilmelidir.
- b) Lise Müdürleri Öğretmenler ve Müfettişler hizmet-içi eğitim yolu ile bu programlar doğrultusunda yetiştirilmelidir.

c) Milli Eğitim amaçlarından başlayarak bir amaçlar hiyerarşisi oluşturulmalı, bu amaçların sistematik analizi yapılmalıdır. Bu amaçların geliştirilmesine ilişkin öğretmen el kitapları hazırlanmalıdır.

ç) Bu aşamayı öğretim ve ders programlarının hazırlanması izlemelidir. Bu işe konu uzmanları ile program uzmanlarının işbirliğini gerekmektedir.

d) Programların ilke çapında uygulamaya geçilmesinde yol ilk aşamada, 67 ilden birer program koordinatörü yetiştirilerek her ile ilgili uygulama koşulları saptanmalı ve ilgililere periyodik hizmet için programları verilmeli ya da aşamalı uygulama planı izlenmelidir.

e) Bu programın başarısı büyük ölçüde, Öğretmen sektörüne bağlı olacaktır. Bu amaçla, fen, edebiyat, tarım, veteriner, teknik, ticaret-ekonomi, alanlarında 4 yıllık yüksek öğrenim görmüş ya da görmekte olanlar 3 dönemlik öğretmenlik formasyonu programlarına tabi tutulmalı ve öğretmenler teknik, tarım ve ticaret alanlarında ders değil bölüme atanmalıdır.

f) Liselerde ve geliştirilecek programlar için Endüstri Meslek Liselerinin teknik elemanlarından ve ilişkisinden yararlanmalıdır.

g) Liseler ve Endüstri Meslek Liseleri mezunlarına eşit statü ve haklar verildiği takdirde bir programa yığılmalarda önlenecektir.

h) Başlangıçta çeşitli okullarda var olan imkanların kullanılmasıyla yürütülecek programlar için geniş tesisleri olan büyük binalar planlanmalıdır.

I. Lise programlarını bitirenlerin çalışma hayatı ile bütünleşebilmeleri için yaygın eğitim kurumlaştırılmasıdır.

XI. Milli Eğitim Şurası:

1982 Haziran ayında toplanmıştır. Öğretmenlerin sorunlarının tartışıldığı bir şuradır.

1980'Den Sonra Ortaöğretim

1980'den sonra Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Ortaokul ve Liseleri diğer Genel Müdürlüklere bağlı kültür dersleri öğretmenlerinin sayısal durumu (1.2.1982'de çekilen kuralar dahil).

Ders Adı	Orta Öğretimde Öğretmen Sayısı
Edebiyat	3504
Felsefe	1350
Tarih	2089
Sanat Tarihi	505
Coğrafya	1889
Matematik	3888
Biyoloji	1259

Fizik	1271
Kimya	1045
Türkçe	15036
Sosyal Bilgiler	13803
Matematik	20529
Fen Bilgisi	17401
Almanca	2672
İngilizce	5529
Fransızca	2976
Beden Eğitimi	3130
Kesim İş	4104
Muzik	1576
El İş	1584
Din Bilgisi	2371
Ahlak	595
TOPLAM	108106

"Cumhuriyet döneminde nüfusumuz 4 katı artarken 1927-1975 arasında ilköğretimde öğrenci sayısı 14, Orta Öğretimde 63, Yüksek öğretimde 85, katlık bir artış olmuş, ama bu artışların milli gelirimizde beslenme ve sağlık düzeyimizde, sanayileşmemizde, kamu hizmetlerinde aynı oranda bir iyileşmeye yardım edememişti. Bu da eğitim sistemimizdeki yetersizlikten ileri gelmektedir.

Okullaşma hızla gelişmiştir ancak verim dikkate alınmamıştır.

BÖLÜM II

HALKLA İLİŞKİLER

A- HALKLA İLİŞKİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Halkla ilişkiler, ayrı bir sorun alanı ve yönetsel uzmanlık dalı olarak dünyada oldukça yenidir. Halkla ilişkiler uygulamasının gelişimi belirli evrelerden geçmiş bulunmaktadır. Bu evrelerin içinde en çok dikkati çekenler de kuşkusuz yirminci yüzyılda Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya çıkan gelişmeler ve değişikliklerdir. (1)

Halkla ilişkiler deyimini ilk kez Amerika Birleşik Devletleri başkanı Thomas Jefferson'un 1807 yılında Kongreye gönderdiği mesajda kullandığı bilinmektedir. (2) Deyimi ilk defa kullananlardan bir başkası da Dorman Eaton adlı New York'lu hukukçu olmuştur. Bu zatın 1882 yılında Yale Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirenlere hitaben yaptığı konuşmada "Hukuk Mesleğinin Halkla İlişkileri ve Ödevleri" başlığını taşıyordu. Ancak o yıllarda koşullar halkla ilişkiler alanının gelişmesine elverişli değildi. Toplum henüz plüralist bir nitelik kazanmamıştı ve gruplar arası ilişkiler genellikle basitti. Bu alandaki geniş çaplı gelişmeler için yirminci yüzyılı beklemek gerekti. Nispeten küçük yerleşim birimlerinde yaşayan insanlar arasındaki çoğunlukla

(1) Metin KAZANCI, Halkla İlişkiler "Kuramsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar." Savaş Yayınları Ank. 1982. s.3.

(2) Cemal MIHÇIOĞLU, "Halkla İlişkiler Nedir." İşveren C.9. S.11 (Ağustos 1971) s.6.

yüzyüze temaslara dayanan ilişkiler, hızlı bir şehirleşme hareketi sonucunda önemli bir nitelik değişikliğine uğradı. Kamuoyu gittikçe güç kazandı. İnsanlar haklarının bilincine ermeye ve yurttaş olarak kişiliklerine saygı gösterilmesini istemeye başladılar. Devlet faaliyetlerinin alanı genişledikçe kamuoyu, devlet faaliyetleri üzerinde kendini gittikçe daha fazla hissettiren bir etki yapmaya başladı. Bu etki çatışan çıkarların bağdaştırılmasını ve çeşitli gruplarla düzenli ilişkiler kurulmasını zorunlu kıldı. Toplumun ve onun içindeki örgütlerin yapısında kendini gösteren büyüme, tarihte benzeri görülmemiş bir hızla gelişen kitle iletişim araçlarının kullanılmasını bir zorunluluk haline getirdi.

Böylece kendine özgü bazı tekniklerin kullanılmasını gerektiren Halkla İlişkiler alanı gelişti ve önem kazandı. Ancak halkı aydınlatmak ve onun iyi niyet ve desteğini kazanmak amacını güden çabalar yeni değildir. Bugün Halkla İlişkiler adıyla anılan faaliyetlerden bir kısmının benzerlerine tarihin çok eski çağlarında da rastlamak mümkündür.⁽³⁾ Tarihin ilk yüzyıllarında Eski Yunan'da ve Roma'da kamuoyuna verilen önem bilinmektedir. "Forum" bize o çağlardan kalma bir halkla ilişkiler amacıdır. Çeşitli konularda bilgilerin, filozofların halk önünde tartışması varılan sonuçların halkı geniş ölçüde etkilemesi, düşüncelerin halk desteğini kazanması bakımından forum'lar büyük yarar sağlamışlardır. İlk çağların büyük filozof ve konuşmacıları Çicero'lar

⁽³⁾ Cemal MIHÇIOĞLU, a.g.m., s.7.

(M.Ö. 106.43) Demosten'ler (M.Ö. 388-322) bu toplantılarda ün kazanmışlar, inandırıcı, halkı etkileyici kişiler olarak ortaya çıkmışlardır. Machiavelli (1469-1527) halkın sesine her zaman kulak verilmesi zorunluluğunu "Discoursi" adlı yapıtında önemle belirtmiştir.

Büyük İskender'in (M.Ö. 356-323) fethettiği ve Pencapta yerli halka yakınlaşma çabaları bir halkla ilişkiler faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Bundan 3000 yıl önce eski Teb'de papirüs üzerine yazılmış yarış ilanları, pompei'de duvarlar üzerine çizilmiş seçim mesajları, yazılı halkla ilişkiler çabalarının en eski örnekleri arasındadır. Baskı olanaklarının sınırlı olduğu çağlarda "yüzyüze ilişkiler" biçiminde görülen halkla ilişkiler çabaları, Gutenberg'in 1440'daki büyük buluşundan sonra kitle iletişimi biçimine dönüşmüş ve yaygınlaşmıştır. Gazete dediğimiz kitle iletişim aracının gelişimi bu yaygınlaşmayı artırmış; radyo, sinema daha sonra televizyon gibi yeni kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması, halkla ilişkilerle uğraşanlara geniş olanaklar sağlamıştır. (4)

17. Yüzyılda Katolik kilisesi, dini yaymak için taniıtma okulları kurmuştur. 19.yüzyılın sonlarında halkla ilişkiler konusu, özellikle A.B.D.'nde çok hızlı bir gelişme göstermeye başlamıştır. (5)

19.yüzyıl Amerika'sında halkla ilişkiler tekniklerini göz alıcı ve başarılı bir biçimde uygulayan Cumhurbaşkanlarına ve diğer politika adamlarına oldukça sık rastlanmıştır. 20.

(4) M.Alâddin ASNA "Halkla İlişkiler Nedir?" Sevk ve İdare Dergisi s.66 (Şubat 1974) s.7.

(5) M.Alâeddin ASNA, a.k., s.8.

yüzyılda Ivy Lee adında bir gazetecinin ortaya çıkışı, bu alanın gelişmesinde önemli bir aşamadır. Ivy Lee Rockefeller Şirketinde halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapmaya başlamış ve işçilerin iş bırakması ile ilgili olacak ortaya çıkan sorunu çözmeye çalışmış ve çözmüştür. Aynı kişi, yayınladığı küçük broşürlerle halkla ilişkilerin özel kesimdeki en ilkel fakat ilk uygulama örneğini vermiştir. IvyLee daha sonraki çalışmaları ve yayınladığı küçük yapıtı ile halkla ilişkiler konusunda bugün bile geçerliliği olan ilkeleri ortaya koymuştur. Bunlar birbirinden kopuk birer halkla ilişkiler uygulamasıdır. Yalnızca bir kıpırdayışı vurgular. (6)

Walter Lippmann'ın ünlü eseri "Halk oyu" ve Edward Bernays'in "Halkoyunun Kristalleşmesi" adlı kitabının 1912 ve 1913'te yayınlanmaları, konuya bilimsellik kazandırmış, gittikçe çoğalan kamuoyu araştırmaları, kuruluşlarda halkla ilişkiler üniteleri tesisleri, Amerika ve İngiltere dışında Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Japonya gibi ülkelerde de aynı alanlarda çalışanların çoğalması, yüzyılın ortalarına doğru Halkla İlişkiler konusuna uluslararası bir ağırlık kazandırmıştır. (7)

1922 yılında patlak veren Büyük Ekonomik Buhran'dan sonra önemi daha iyi anlaşılan halkla ilişkiler konusunda üniversitelerde kürsüler kuruldu, araştırmalar yapıldı ve dersler okutulmaya başlandı. (8)

(6) Metin KAZANCI, a.g.e., s.4.

(7) M.Alâeddin ASNA, a.g.m., s.4.

(8) Cemal MIHÇIOĞLU, a.g.m., s.7.

1929 bunalımı ile halkla ilişkiler uygulaması toplumsal içeriğe kavuştu ve bu alandaki çalışmalardan somut sonuçlar alındı. Hemen eklemek gerekir ki özel kesimin öncülük rolü halkla ilişkilerin kamu yönetiminde de aynı biçimde anlaşılması sonucunu doğurdu. Özel kesimin halkla ilişkiler uygulamasının kamu yönetimine etkisi İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar yani, Kıta Avrupasında halkla ilişkiler bir yönetim işlevi olarak benimsenmesine kadar devam etti. Daha sonraları hemen hemen tüm ilkelere halkla ilişkiler hem eylemci birim hem de kurmay birim olarak benimsendi.

B- TÜRKİYE'DE HALKLA İLİŞKİLER

Halkla ilişkiler Türkiye'de de gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde halkla ilişkiler uygulamasının içerik kazanması nasıl ki 1929 Bunalımı ile başlıyorsa, ülkemizde de aynı uygulamaya gereksinme duyulması 1950 olayı ve 1961 Anayasasından sonra ortaya çıkan değişikliklerle olmuştur. Bu konuya 1929 Büyük Bunalımının A.B.D. için, İkinci Dünya Savaşının Kara Avrupası için getirdiklerini Türkiye için 1950 Demokrat parti olayı ve özellikle 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesi getirmiştir.

Bu tarihlerden sonra giderek güçlenen özel kesim, kendi savunmasını giderek örgütlenmeye başlayan toplumun çeşitli katmanlarına karşı yapabilmek için halkla ilişkileri kullanabileceği yöntemlerden biri olarak benimseyip uygulamaya koymuştur. ⁽⁹⁾ Ancak bunu tek sebep olarak ortaya koymak da konuyu son derece daraltmak olur.

⁽⁹⁾ Metin KAZANCI, a.g.e., s.7.

1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkan yeni anayasal hakların kullanımı özel kesimin hızlı gelişimi ve toplumda bir mantar gibi türemeleri en önemlisi artan etkinlikleri kamu yönetiminide harekete geçirmiştir. Bu koşulların bir sonucu olarak özel kesim gibi Türk Kamu yönetiminde de halkla ilişkiler sürekliliği olan ve önemli bir yönetsel görev olarak benimsenmiştir. Hiç kuşkusuz bu oluşumda kitle iletişim araçları ve bunların teknolojisinde meydana gelen gelişmelerin rolü bulunmaktadır.⁽¹⁰⁾ Öteki ülkelerde olduğu gibi Türk Kamu Yönetiminde de gözlenen yapısal gelişmelerin bir bölümü halkla ilişkiler anlayışının yönetim işine yansımalarının ya da yerleşmesinin bir sonucudur. Hızla artan halkla ilişkiler birimlerinin yalnızca merkezi yöntemde sayıları 100 den fazladır. Bu gelişmelerin mahalli idarelerde istenilen düzeyde olmadığını belirtmek gerekir.

Türkiye'de halkla ilişkiler eğitimi, 1966'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı Basın ve Yayın Yüksek Okulunda bir "Halkla İlişkiler" bölümü kurulmasıyla başlamıştır. Daha sonra İstanbul İktisat Fakültesine bağlı Gazetecilik Enstitüsünde, Ankara Başkent Gazetecilik Yüksek okulunda ve Ege Üniversitesinde Halkla İlişkiler konusu ders programlarına alınmış, İstanbul'daki Gazetecilik Enstitüsünün öğrenim süresi dört yıla çıkarılarak adı "Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu" olarak değiştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde de Reklam ve Halkla İlişkiler konusunu bilim dalı seçen İletişim Sanatları bölümü öğrenim vermektedir.

⁽¹⁰⁾ Metin KAZANCI, a.g.e., s.9.

C- HALKLA İLİŞKİLERİN TANIMI

Her kişi veya kuruluşun çevresiyle olan ilişkilerini bir amaca dönük olarak yürütmesi yararlı ve zorunludur. "Halkla İlişkiler" bu konuda sevk ve idarenin başarıya ulaşmak için kullandığı etkili bir araçtır. Çevre ile olan ilişkilerin planlı bir şekilde geliştirilmesi ve bundan kuruluş için olumlu sonuçlar sağlaması yolunda girişilen işlemleri içine alır. Temelinde "Duyma", "Duyurma" kavramlarının yattığı "Halkla İlişkiler" yöneticinin görevinin bölünmez bir parçasıdır.⁽¹¹⁾

Halkla ilişkiler bilimiyle (ya da sanatıyla) ilgilenenler bu alanda çalışmalar yapanlar tarafından halkla ilişkilerin birçok tanımı yapılmış ve yapılmaktadır. Halkla ilişkilerin en önemli özelliği bir iletişim bilimi ve sanatı olarak değerlendirilmesidir. Ancak halkla ilişkilerin kesin ve net bir tanımını yapmak ça olası değildir. Amerika Halkla İlişkiler birliğinden (Public Relations Society Of America) bir uzman halkla ilişkilerin ikiyüz kadar tanımını saptamıştır.⁽¹²⁾

Bir bölüm tanım halkla ilişkileri örgütün çevre desteğini sağlamak için yapmış olduğu planlı girişim olarak değerlendirmektedir. Halkla İlişkiler uygulamasının daha çok özel kesimdeki görünümüne bakarak yapılan bu tanım, özel kesim firmalarının kendilerini topluma karşı savunmaları gereği ve özel kesim ideolojisini çevreye yayma ve benimsetme çabası üzerine

(11) Ahmet A. RAMAZANOĞLU, "Yönetici ve Halkla İlişkiler" Sevk ve İdare Dergisi. Ş.66 (Şubat 1974), s.17.

(12) Nuri TORTOP Halkla İlişkiler A.İ.T.İ.A. Yayınları Ank. 1973. s.5.

oturmuştur. Ancak özellikle çok uluslu kuruluşların hem ülke içinde hemde ülke dışında yürüttükleri önemli bir çaba olan ideoloji aşılama işlevi tanımlarda açıkça anılmamaktadır. Bazen çevrenin desteğini, bazen hoşgörüsünü, yardımını sağlamak gibi değişik adlar kullanarak ideoloji aşılama görevi ve belirli bir yaşam biçimine toplumu alıştırmaya ereği örtülmektedir.

Bir kaynakta Public Relations'la ilgili olarak şöyle bir açıklama vardır. Halkla ilişkiler, İngilizcedeki "Public Relation's" deyiminin sadık bir çevirisi değildir. Aslına bağlı kalmak gerekirse bu deyim dilimize "Kamusal İlişkiler" olarak aktarmak gerekir. "Halk" olarak tanımlanan gruplar İngilizce'de "Kamu" dur. "Kamu" tek değildir. Bir ülkede yaşayan herkesi içine alan "genel kamu" bir tane olmakla birlikte, onun içinde yukarıda tanımlanan anlamda birçok kamular vardır. Bu kamuların sayısı, toplumun prularist karakteri gittikçe çoğalma eğilimi gösterir. (13)

Aslında yukarıda da açıkladığımız gibi, yazarın İngilizce "Public" sözcüğüne bağladığı Türkçe "Kamu" sözcüğünü dilimizde "kamular" şeklinde kullanma olanağı yoktur. Başka deyişle İngilizcenin aksine Türkçe'de Kamu tektir, birden fazla değildir. Eğer bu konuda çoğul olabilecek bir kavrama gereksinme duyulacaksa o vakit "Halk Çevreleri", "Kamu Kesimleri" vb. terimleri kullanmak yerinde olur. (14) Bu terim üzerindeki görüşlerden sonra halkla ilişkilerin tanımlarına geçmek istiyoruz.

(13) Cemal MIHÇIOĞLU, "Halkla İlişkiler Nedir?", Halkla İlişkiler Semineri, M.P.M. Yayınları, No. 106 Ank. 1971, s.13.

(14) İnal Cem AŞKUN "İşletmelerde Halkla İlişkiler" ESADER C.9. S.2. (Haziran 1973), s.4.

Özel kesim halkla ilişkilerinde iletişim tek yönlü olarak düşünülmektedir. Toplumun tepkisinden ancak ileride gerekecek olan mesajları saptamak için yararlanılmaktadır. Kısacası özel kesimde halkla ilişkilerin ne olduğu konusunda yapılan tanımlar özel kesimin çevreyi etkilemesi temeli üzerine oturmuştur. Bu özel kesimin kâra yönelik çalışmasının sonucudur. (15)

Kamu yönetimi için yapılmış halkla ilişkiler tanımlarında da birlik bulunmamaktadır. Bunlardan bir bölümü yönetimin iletişim olayından yararlanarak çevreye doğru bilgiler aktarmasını halkla ilişkiler çalışması olarak görür. Bir başka tanım kümesi de halkla ilişkileri örgütün reklam ve propoganda eylemleri dışında kalan, çevreyle tüm etkileşim biçimleri olarak verilmektedir. Halkla ilişkiler çalışması, kamu kesiminde reklam ve propogandanın dışında kalan, tüm çevreyle ilişkilerin bütünü olarak tanımlamaktadır.

Bir bölüm tanım ise uygulamadan sonuç çıkarmakla birlikte daha çok olması gereken üzerinde durmaktadır. Uygulamada ağır basan tek yönlülüğün, yani örgütten çevreye doğru mesajların yollanmasının yanına, halkın istek ve şikayetlerinin yönetime girmesi olayı da eklenebilir. Öz olarak tanıma ve tanıtma, halkla ilişkiler uygulamasının iki temel evresi olmaktadır. Yönetilene aydınlatma, yönetimin eylem ve işlemlerini ona açıklama, tanıtma, halkın isteklerini şikayetlerini öğrenme, tanıma olarak nitelenmektedir. Tüm tanımlarda ortak özellik halkla ilişkiler olayının temelinde

(15) *Metin KAZANCI, a.g.e., s.36.*

iletişimin bulunduğudır. Temelde iletişim vardır. Bu kitle iletişim araçlarından yararlanılarak gerçekleştirildiği gibi aracısız ve yüz yüze de gerçekleşebilir. (16)

Halkla ilişkiler çoğu kez halkı aydınlatma, bir örgütte iyi niyetli destek ve itibar sağlama, halkın zihninde örgüt hakkında olumlu bir izlenim ve lehte bir imaj yaratma faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. (17) Bugün halkla ilişkiler alanındaki genel yönelimine uygun düşen bu tanımlamanın eksik tarafı daha çok halkı etkileme ve ona seslenme yönüne ağırlık vermesi, buna karşılık, halkın sesine kulak verme ve ondan etkilenme yönüne pek ağırlık vermemesidir ki bu eski çağlardan beri etkisini sürdüren; "Vox Populi, Vox Dei" halkın sesi hakkın sesidir sözü gibi önemini yüz yılımızda da sürdüren anlayışa da ters düşmektedir. Bu tanımlara bir kaç örnek vermek yararlı olacaktır.

Halkla ilişkiler; kişi veya kuruluşun toplumla, çevreyle belirli topluluklarla planlı olarak ilişkiler kurması, bu ilişkileri geliştirmesi ve bundan fayda sağlaması girişilen işlemlerin tümüdür. (18)

H.İ. Belirtilmiş hedef kitleleri etkilemek için hazırlanmış planlı inandırıcı bir iletişim çabasıdır. (19)

(16) Metin KAZANCI, a.g.e., s.37.

(17) Ahmet A.RAMAZANOĞLU, a.g.e., s.19.

(18) Ahmet A.RAMAZANOĞLU, a.k., s.19.

(19) John MARSTON The Nature Of Public Relations, New York, Mc Graw Hill 1963, s.4.

Halkla ilişkiler halkı, belirli bir tutumu kabule ya da belirli bir uygulama yolunu izlemeye inandırma sanatıdır. (20)

Bir sanayi kolu, sendika, şirket, meslek grubu, hükümet ya da başka kuruluşun müşteri, işçi, ortak gibi özel kamu grupları ya da geniş anlamda halk ile sağlam ve verimli bağlar kurup bunları geliştirecek, kendisini çevresine yerleştirme ve topluma tanıtma için girdiği çabalar. (21)

Bu tanımlardan da görüldüğü gibi, halkla ilişkilerde sadece örgütün, yararı doğrultusunda bir ifade gözlenmektedir.

Bu tanımların yanısıra halkla ilişkilerin yönetim ve halkın yararına olduğu, yani yararın karşılıklı olduğu esasına dayalı tanımlamalarda yapılmıştır. Örneğin, Halkla ilişkiler, kamuoyuna etkileme ve ondan etkilenme sürecidir. (22)

Halkla ilişkiler hem yönetimi hem de halktan etkilenmeyi sağlayıcı, bu amaçla yöntemler oluşturan olanaklar sağlayan bir çabadır. (23)

Yönetimin izlemekte olduğu politikanın halka benimsetilmesi, çalışmaların sürekli ve tam olarak halka duyurulması yönetime karşı olumlu bir hava yaratılması ve buna

(20) Howard Stephenson "Public Relations Practice" Handbook Of Public Relations der. H. Stephenson, New York, Mc Graw Hill s.70.

(21) Webster New International Dictionary. 1961.

(22) Cemal MIHÇIOĞLU, a.g.m. s.3.

(23) Metin KAZANCI, a.g.e., s.38.

karşılık halkın da yönetim hakkında ne düşündüğünün ve yönetimden ne istediğinin bilinmesi ve halkla işbirliği sağlanması görevine halkla ilişkiler denir. (24)

Bu tanımların tümünde anlatılmak istenen hiç kuşkusuz halkla ilişkilerin yönetimin bir işlevi olduğudur. Nerede yönetim varsa orada halkla ilişkiler-iyi, planlı veya kötü, düzensiz-mutlaka vardır. Önemli olan, zamanında halkla ilişkilerin planlanması, örgüt ile kamu arasındaki karşılıklı bilgi alışverişinin, iki yönlü haberleşmenin, etkileşiminin sağlanması, besleyici yankının (feed-back) alınması değerlendirilmesi ve durmaksızın bu sürecin geliştirilmesidir. Çünkü bu aynı zamanda demokrasinin bir gereğidir ve kuşkusuz halkla ilişkiler toplumsal bir gereksinmedir.

D- HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Halkla ilişkilerin hedefi ve varoluş nedeni, halkı bir başka deyişle kamuoyunu şu ya da bu konuda etkilemek, ele alınan konuda onun desteğini, güvenini kazanabilmektir. Halkla ilişkiler sanatı, halkın bir yeniliğe bir sosyal değişime uymasında, bir kuruluşu desteklemesinde yeni bir eylem biçiminde "inandırma" yolunu kullanır. (25)

Özellikle demokratik yönetimlerde kamuoyunun önemi çok büyüktür. Halkın inanmadığı desteklemediği şeyleri gerçekleştirilmek kolay değildir. Halkın eğilimini dikkatle

(24) Nuri TORTOP, a.g.e., s.7.

(25) M.Alâeddin ASNA, a.g.m. s.7.

ölçmek, iş programlarını bu araştırma sonuçlarına göre düzenlemek yapılan işlerde halkın desteğini sağlamak gereği özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında halkla ilişkilerin öneminin kabul edilmesine neden olmuştur.

Halka dayanmayan çalışmaların başarılı olamayacağı, sosyal ilişkileri güçlü olmayan kurumların verim sağlayamayacağı son yirmi beş yıl içinde dünyanın her yanında kesinlikle kabul edilmiştir. Birçok ülkede gittikçe tutunmakta olan "Halkla İlişkiler Çağı" deyiminin nedeni budur.

Halkla ilişkilerin önemi, ileri ülkeler hükümetlerinin bu konuya her geçen gün daha büyük ağırlık vermelerine yol açmıştır. Az gelişmiş ülkelerde ise konunun önemi yeni yeni anlaşılmakta ve hükümetler imkanlar ölçüsünde Halkla İlişkiler çalışmalarına eğilmektedirler.

Sosyologlar toplumlara iş yaptırmak için üç yol olduğundan söz ederler. Zor kullanmak, para harcamak, inandırmak. Zor kullanmak, kullanılan zorun ağırlığına göre, zamanla her türlü direnci kırabilecek bir yoldur. Ancak kullanılan baskı ortadan kalktıktan sonra her şey eski haline döneceğine göre zora baş vurmanın uzun vadede yararlı olacağını düşünmek mümkün değildir. Üstelik baskının devamı boyunca biriken kin ve nefretin, baskıdan sonra ya da baskı esnasında intikam şeklindeki tepkiye dönüşme tehlikesi, zorun getirdiği faydayı yıkıp götürecektir zararlar yaratma ihtimali, bu çareye kolayca başvurulmasını önleyici bir faktördür. Para içinde aynı şey söylenebilir. "Paranın açamayacağı kapı olmayacağı" görüşü ancak para yettiği

sürece doğru olabilir. Para bittiği zaman yaptırılan işlem duracağı gibi, bozulan moral değerlerini tamir etmekte imkansızlaşacak, yani ortaya çıkan zararlar, önceki faydaları silip süpürecek kadar büyük olacaktır. Öyleyse uzun vadede en yararlı çare inandırma, ikna etme yoludur.

Halkın girişilen çabanın doğruluğuna inanması ve yönetimi desteklemesi sonucuna verir. Halkın inanç ve desteğine dayanılarak girişilen çabalar çoğunlukla başarılı sonuçlar verirler. Sonuçların başarılı ve yararlı olduğunu gören halk girişilen çabaları gittikçe daha büyük heves ve heyecanla destekleyecek, böylece yönetimle halk arasındaki işbirliği uzun vadede devam edecektir. Aynı olumlu sonucu para ve zor kullanarak almak imkansızdır. (26)

Bütün bunlar halkla ilişkilerin günlük yaşantımızda ne kadar önemli olduğunu net biçimde ortaya koymaktadır. Bu nedenlerle her meslek dalında çalışma alanı ne olursa olsun, her iş kolunda halkla ilişkilere ağırlık vermek gerekmektedir. Diğer kurumlarda olması gerektiği gibi, bir eğitim kurumunda öğrenciler, öğretmenler ve velilerle sağlam bağlar kurması, halkla ilişkilerini geliştirmesinde çok büyük öneme sahiptir.

E- HALKLA İLİŞKİLERLE KARIŞTIRILAN KAVRAMLAR

Halkla ilişkiler kullandığı teknikler bakımından, reklamcılık ve propoganda ile karıştırılmaktadır. Halkla ilişkiler, propoganda ve reklam öylesine içiçe girmiştir ki halkla ilişkiler ile bu iki kavramın farkını ortaya koymaya çalışalım.

(26) M. Alâeddin ASNA "Yönetim-Halk İlişkileri." Amme İdaresi Dergisi, C.1, S.3. (Aralık 1968), s.59.

a- Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

Reklam doğrudan doğruya kâr etmek amacıyla müşterileri etkilemek, malı satmak, hizmeti pazarlamak ya da onlara karşı talebi artırmak eylemi olarak tanımlanır. Oysa halkla ilişkilerde kâr etmek dolaylı bir amaçtır. Kârlılığı sürdürmek, yani örgütü çevresel tehlikelerden özellikle kamudan gelecek tehlikelere karşı korumak asıldır. Ancak firmalar arasında bir rekabet araç değildir. Kısaca halkla ilişkiler reklamdaki kısa dönemde ise dolaylı olarak kâr amacı gütmek açısından ayrılır. Reklamda kâr kısa dönemde elde edilmeye çalışılır. Halkla ilişkiler ise daha uzun soluklu bir çalışma ve en önemlisi bekleme ve sabır ister. Nitekim bir yazar Halkla İlişkileri, kâr amacı gütmeyen reklam türü olarak tanımlamaktadır. (27)

Reklamcılık ile halkla ilişkilerin farklarını daha iyi belirleyebilmek için farklılıkları bir tablo şeklinde ortaya koymaya çalışalım

(27) *Metin KAZANCI, a.g.e., s.24.*

-
- Bir kurumun iyi şöhret ve prestijini sağlama, devam ettirme veya yükseltme amacını güder. Doğrudan doğruya mal veya hizmet satmaya yönelmiş değildir.	- Bir ürünün satışını arttırmak amacını güder.
- Bütün kamuoyuna hitap edecek şekilde bir devirim içindedir.	- Sadece müşterilere ve ileride müşteri olacaklara hitap eder.
- Şirket veya kurum hakkında bilgiler yayınlar.	- Ürünler veya hizmetler hakkında bilgiler yayınlar.
- Müessese ile kamuoyu arasında bilgi akımı üzerinde durur.	- Bir ticari şirketin satış müdürlüğü ile müşteriler arasında bilgi akım üzerinde durur.
- Kitla iletişim araçları ile ilişkilerinde Kurum ile ilgili haber kıymeti olan bilgileri duyurarak para karşılığı olmayan yayın yapmaya çalışır.	- Basına ticari reklam verip parayla yayınlatır.
- Gerektiğinde kuruluşun ismini duyurucu, şöhretini artırıcı reklam yayınlar	- Ticari reklam yayınlar.
-

b- Halkla İlişkiler ve Propoganda

"Propoganda genellikle kişi ve grupların, başka kişi veya grupları fikir ya da hareket yönünden etkilemek amacıyla bilinçli olarak uyguladıkları fikri baskı" atarak tanımlanır. (28)

(28) Ahmet A. RAMAZANOĞLU, "Yönetici ve Halkla İlişkiler." Sevk ve İdare Dergisi, S.66 (Şubat 1974), s.23.

Devlet halk ilişkisi açısından yapılacak bir değerlendirmede görülür ki halkla ilişkilerle propoganda tek bir amaçta üst üste gelmektedir. Her ikisi de devletin topluma ideoloji aşılama ya da mevcut ideolojiyi sürdürmek için kullandığı teknik ya da araçlar arasındadır. Açıkçası çevreyi etkilemek gibi bir amaç, hem halkla ilişkilerde hem de propoganda da ortak özellik, ortak amaçtır. Ancak halkla ilişkilerde çevreyi etkilemenin yöntemleri değişik olduğu gibi bu amaca ek olarak örgütün belleğini genişletme ve halkın sorun çözümünü kolaylaştırma gibi iki amaç daha bulunmaktadır. Bu amaçlar, özellikle yönetsel örgütlenme ayrı ayrı giriştikleri ve yürüttükleri halkla ilişkiler çabasında belirgindir. (29) Ayrıca propoganda da verilen mesaj tek taraflıdır. Bu yönüyle ideoloji aşılama ve ideolojiyi yaşatma gibi bir işlevin bulunmasına karşın halkla ilişkilerde bireye karşılaştırma yapması, sorunu tartışması, kendiliğinden tanınmış bir haktır. Yiğınların etkenliği benimsenmiştir. Gerçekten halkla ilişkilerin, örgütlerde çevreden etkilenme aracı olarak da kullanıldığı gerçeği vardır. Halkla ilişkilerde başarılı olabilmek için örgütün eylem ve işlemlerinde başarılı olması da gereklidir. Buna karşılık propoganda da örgütün başarısı ile propogandanın başarısı arasında kesin bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle propoganda totaliter rejimlerde ağırlıklı kullanılan bir yöntemdir.

(29) Metin KAZANCI, a.g.e., s.29.

Halkla ilişkiler ile propaganda arasındaki farkları bir tabloda ortaya koymaya çalışalım.

Halkla İlişkiler	Propaganda
- Esas olan doğru bilgi, iyi niyet, dürüst harekettir.	- Tek yönlüdür, abartma üzerine kurulmuştur. İyi niyete her zaman yer veremeyebilir.
- Fikir tartışmalarına daima açıktır, Demokratiktir.	- Tartışma kabul etmez dogmatik ve diktacıdır.
- Gerçekleri açıklama yolu ile ikna etmeye çalışılır.	- Çok yineleme yolu ile ikna etmeye çalışılır.
- Yanıltıcı değildir.	- Yanıltıcı ve kandırıcı olabilir.
- Yıkıcı olamaz	- Gerekirse yıkıcı olabilir.

Halkla ilişkilerle reklam ve propagandanın karıştırıldığı gibi birde halkla ilişkiler hakkında yanlış bir takım fikirler vardır. Henüz bizde pek düşünülmesi de Amerika da halkla ilişkiler deyince, ziyafet kokteyl verme, "Winning and Dining" yani "yiyip içme" gibi alay konusu tedbirler kullanılmaktadır. Bu halkla ilişkilerin özüne ters düşmektedir. Ayrıca halkla ilişkiler geçici bir savunma aracı da değildir. Yani örgütün başı sıkışınca faaliyetlere giriştiği bir çabada değildir. Çünkü halkla ilişkiler süreklilik ve uzun süreklilik isteyen bir çabadır.

F- HALKLA UYGUN İLİŞKİLER KURMANIN YOL VE YÖNTEMLERİ

Bundan önceki bölümlerde yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi halkla ilişkiler faaliyeti, halkla yönetim arasında iki yönlü, uygun bir haberleşme sürecinin varlığını gerektiriyor. Bu haberleşmenin başarısı halkla ilişkiler faaliyetinden beklenen yararların gerçekleşmesiyle orantılıdır.

Aşağıda halkla uygun ilişkiler kurabilmek için gerekli yol ve yöntemlere kısaca değinmeye çalışacağız.

I. Halkın Ne Düşündüğünü Anlamanın Yolları

A- Vatandaşın Kişisel Başvuruları.

Yönetim mekanizmasının, toplumun örgüt hakkında ve yürütülmekte olan hizmetler üzerindeki düşünceleriyle, dilek ve şikayetlerini anlamasında yararlanabileceği araçların başında vatandaşın kişisel başvuruları gelmektedir.

Her şeyden önce, vatandaşlarda kişisel başvuruları halinde taşra teşkilatlarında saygılı bir tutumla karşılanacaklarına ve başvurularının gereğinin yapılacağına dair bir inancın yaratılması gerekir. Vatandaşların kişisel başvuruları konusunda yöneticilerin gözönünde bulundurmaları gereken önemli bir konu aşırı kırtasiyeciliğin hüküm sürdüğü vatandaşların işlerinin sürüncemede kaldığı örgütlerde iş sahiplerinin en üst kademe yöneticilere doğrudan doğruya başvurmaya gereksinim duymalarına neden olmuştur.

B- Gruplarla Temas

Taşra teşkilatları tarafından yapılacak gruplarla temas, yalnız toplumun belli bölümlerinin fikrini almak yönünden değil, çalışmalarını tanıtmak ve toplumun ilgili kesiminin işbirliğini sağlamak açısından da önem taşımaktadır. Ortaöğretim kurumlarında öğretmen-veli-idareci görüşmesi özüne uygun yapılırsa bu konu okul yöneticiliği açısından başarılı sonuçlar verir. Ancak bu anlayışın sadece öğrencinin notu üzerinde yoğunlaşması istenen yararın sağlanamadığı gerçeğini ortaya koymaktadır.

C- Sosyal Faaliyetler

Okul yöneticiliğinde çalışmalarını tanıtmak için yararlanabilecekleri yöntemlerden biri de sosyal faaliyetlerdir. (Sergi, musamere, konferans, seminer v.b.) Bu yolla halkla iyi diyaloglar kurulup örgüt hakkında halkın bilincinde olumlu izlenimler sağlanabilir. Bu aynı zamanda halk-okul işbirliğinde olumlu gelişmelere neden olacaktır.

D- Basın

Okulların çalışmalarını topluma tanıtılması için yararlanabilecekleri araçların başında günümüzün etkili haberleşme araçlarından birisi olan basın geliyor. Ülkemizde yarım milyonluk tirajları aşmış büyük şehir gazeteleri (Özellikle İstanbul) yanında Anadolu basınında sürekli gelişmektedir. Bu yönüyle ele alınırsa günümüzde nüfusu 20.000 üzerinde olan birçok şehrimizde gazete yayınlamakta olmasını

kitle haberleşmesi bakımından bir gelişme olarak kabul etmek olasıdır. Taşra idarelerinde bu güçten halkla uygun ilişkiler kurmak amacıyla en iyi biçimde yararlanılmalıdır. İdareciler ancak bunun yanında basına ait özellikleri bilmek zorundadırlar. En azından basınla iyi ilişkiler kurulmalıdır.

G- HALKLA İLİŞKİLER VE İLETİŞİM

Halkla ilişkilerin temelinde iletişim vardır. Halkla ilişkiler aynı zamanda bir iletişim olayıdır. Haberleşme için iki ögeye ihtiyaç vardır. Bir yanda bir kişi öteki yanda kişiler ya da bir kurum olabileceği gibi, iletişim, kurumlar ya da kişiler arasında da olabilir. Ama gerekli olan koşul iletişim için mutlaka iki tarafın bulunmasıdır. Belirli bir mesajı yollayan çıkarıcı ögeye kaynak, mesajın ulaşacağı ögeye de hedef denir. Bu oluşum içindeki iletişim "ortak simgeler sistemi yoluyla bireyler arasında anlamların değiş tokuş edildiği bir süreç olarak" tanımlanabilir. Mesajın ulaştırılması bir araç ya da araçlar topluluğu olur.

Doğal olarak iletişimde kaynaktan hedefe mesaj yollanıp ve mesajın hedef tarafından algılanması ile iletişimin bittiği kabul edilir. Ancak sorunun bir ikinci yönü daha vardır ki halkla ilişkiler uygulaması içinde hedefin yani alıcının cevabı bütün sürecin nedenini oluşturur. Dolayısıyla iletişim süreci bir haber olarak cevabın gönderene geri gitmesini de içermektedir. Hemen belirtmek gerekir ki bu

yanıtın kaynağa dönmesi kendiliğinden olmaz. Bunu elde etmek için kaynağın özel bir çaba harcaması, planlı davranması gerekmektedir. İletişimde bu ikinci aşamaya, konu ile ilgili literatürde besleyici yankı denir.

İşte bu özelliğinden dolayı uygulamada halkla ilişkilerin iki yönlü bir iletişim olayına dayandığı kabul edilir. Besleyici yankı elde edilmeksizin halkla ilişkilerin iletişim süreci eksek kalmış olur.

Yine bu gerekçe ile dir ki halkla ilişkiler tekniklerinin tümü bu uygulamanın amacı besleyici yankıyı yakalayıp onu değerlendirmeyi amaçlar. (30)

H- HALKLA İLİŞKİLERİN AMAÇLARI

Halkla ilişkilerin genel amacı örgüt için iyi niyet destek ve iyi bir şöhret sağlamaktır. Bununla birlikte, halkla ilişkiler alanında girişilen çabaların bu genel amacın gerçekleştirilmesine hizmet eden belirli amaçları vardır. Bu amaçları esas itibariyle kamu yönetimi örgütlerini göz önünde bulundurularak başlıklar halinde vermek istiyorum.

- Halkı aydınlatma, örgütü ve onun izlediği politikayı benimsetme,

- Halkta yönetime karşı olumlu tavırlar yaratma,

(30) Metin KAZANCI, "Halkla İlişkilerin Anlam ve İçeriği" M.P.M'ce Ankara'da düzenlenen Halkla İlişkiler Seminerinde sunulan bildiri 1982'den yararlanılmıştır.

- Yönetimle olan temaslarında halkın işini kolaylaştırma,
- Alınacak kararların daha isabetli olmasını sağlayacak biçimde bilgileri halktan elde etme.
- Yurttaşların yasalara uymasını sağlama.
- Hizmetlerin görülmesinde halkın işbirliğini sağlama,
- Yönetimsel yöntemlerdeki aksaklıkların saptanmasında ve giderilmesinde halkın telkin, tasviye ve şikayetlerinden yararlanma.

I- ORTAÖĞRETİM KURUMLARININ HALKLA İLİŞKİLER YÖNÜNDEN ÖZEL DURUMU

Halkla ilişkilerin günlük yaşantımız içinde her alanda önemini hissettiren bir oluşum olduğundan önceki bölümde söz etmiştik. Eğitim kurumlarında da halkla ilişkiler dediğimiz yöneticilik sanatına ağırlık vermek gerekmektedir. Bir eğitim kurumunda öğrenciler, öğretmenler ve velilerle idarenin sağlam bağlar kurması halkla ilişkilerini geliştirmesi çok büyük bir önem taşır.

Konuyu bu aşamada yönetim-halk ilişkisi açısından ele almaya çalışalım. Ülkemizdeki her türlü eğitim öğretim faaliyetleri, Milli Eğitim Bakanlığı adıyla örgütlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim ve öğretim faaliyetlerini merkez yönetim örgütü, taşra yönetim örgütü ve her düzeydeki eğitim kurumları aracılığıyla yürütmektedir. Bakanlığın merkez örgütünde bakan, müsteşarlar, müsteşar yardımcıları, genel müdürler,

daire başkanları, daire müdürleri, genel müdür yardımcılari ve daire başkan yardımcılari, bakanlık müfettişleri ve şube müdürleri yüksek düzeyde eğitim yöneticileridir. Ana amaç bakımından örgütlenmiş olan Milli Eğitim Bakanlığının taşra örgütünü yöneten eğitim yöneticileri ise; illerdeki milli eğitim müdürleri, milli eğitim müdür yardımcılari ve ilköğretim müdürleri. Bakanlığa bağlı her düzeydeki eğitim kurumunun yönetimi, genellikle müdür unvanını taşıyan bir okul yöneticisinin yetki ve sorumluluğu altındadır. Bunların da, daha alt düzeyde yönetimsel eylemlerde bulunan yardımcılari bulunabilmektedir. (31)

Yönetim halk ilişkilerinde somut bir olay, yönetimin ön kademeler aracılığıyla yüz yüze halkla ilişkide bulunmasıdır. Halkın gözünde bu kademeler, devletin kendisidir. Bunların davranış ve tutumları devletin davranış ve tutumları olarak değerlendirildiği için halkın yönetim karşısındaki duyguları (beğeni, sevgi, kızgınlık, güvensizlik, inanç v.b.) bu ilişkilerde şekillenir. Bu kademelerin halkta yaratacağı güven ya da güvensizlik duyguları, bir kez yerleşti mi kolay kolay değiştirilemeyecek duygular niteliğindedir. Bunun içindir ki Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının ön ilişki kademesi olarak değerlendirebileceğimiz okulların yöneticilerinin tutum ve davranışları halkla ilişkiler açısından büyük önem taşır.

Bu noktada eğitim konusu önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Görevleri vatandaşla doğrudan doğruya ilişkide bulunmayı gerektiren kişilerin halk üzerinde bırakacağı

(31) Yahya Kemal KAYA, *Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama*
T.O.D.A.İ.E. Yayınları Ank.1984, s.138.

izlenimler, halkın yönetim hakkında besleyeceği genel kararının tohumları olacağından bu kişilerin seçimi ve yerleştirilmelerinde dikkatli davranılması zorunludur. Çünkü ön kademe yönetimleri, yönetimin "vitrinleri" olarak değerlendirilmesi gereken kademelerdir.

Üst kademede Bakanlık ve yüksek kuruluşlar tarafından yürütülmekte olan yönetimin halkla ilişkilerinin merkezden koordine edilmesi de konunun bir başka önemli yanıdır. Bu koordinasyon merkezlerinin yurt çapında alt örgütlere sahip olması (taşra teşkilatları) daha alt kademelerdeki tanıtma, aydınlatma ve bilgi toplama çalışmalarını dağınıklıktan ve düzensizlikten kurtulmasını ve üst-alt yönetim kopukluklarına engel olunmasını sağlar. Bu nedenle Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının, okul yöneticilerinin halkla ilişkiler açısından bilinçlendirilmesi gerekir.

Modern anlamda eğitimin kendisi tümüyle bir ilişki sürecidir. Eğitim örgütlerini oluşturan personel ve eğitim hizmetlerinin yöneltildiği toplum kesimleri, sosyal yapı olarak toplumun tümünü temsil edecek niteliktedir. Toplumun demokratlaşmasının bir simgesi olan eğitimin olumlu yönde işlemesi etkin bir halkla ilişkiler varlığını da gerektirmektedir. Çağdaş gelişmelere uyum, eğitim örgütlerinin modern halkla ilişkiler yöntemlerine kavramsal ve uygulama olarak ulaşmasıyla mümkün olacaktır. Toplumumuzun son bir kaç yıl öncesinde geçirmiş olduğu bunalımların, eğitim örgütleri etrafında yaygınlaşmış olması bu örgütlerin yapı ve davranış olarak, gerekli uyumu sağlayamadıkları gerçeğini ortaya koymaktadır. Ne varki bu örgütlerin var olan madde ve personel gücü toplum içerisinde kendisine özel bir durum yaratabilecek güçtedir.

III BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM YÖNETİCİLİĞİNDE HALKLA İLİŞKİLER ARAŞTIRMASI

AMAÇ

Bu tez Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatları Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu tezin amacı; ortaöğretim örgütlerinde halkla ilişkiler sistemini yapı, yöntem ve araçlar yönünden var olan durumlarını saptamak, halkla ilişkiler sürecini geliştirerek,

etkin bir halkla ilişkiler uygulaması için ip uçları yakalamaktır. Bu genel yönelim içinde öncelikle iki amacın gerçekleştirilmesi gözetilmiştir. Birincisi eğitim yöneticilerinin kendi örgütlerindeki halkla ilişkiler sistemini tanıyarak, amaçlarına ulaşmada halkla ilişkilerden ne yolda ve ne ölçüde yararlandıklarını yahut yararlanabileceklerini yeniden gözden geçirmek. İkincisi halkla ilişkilerin örgütün amaçlarını gerçekleştirmesinde etki derecesini öğrenmek.

Örgütsel halkla ilişkiler her yöneticinin yararlanması gereken en önemli yönetim fonksiyonlarından biridir. Tüm yönetim görevlilerinin görevlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için geniş ölçüde bu fonksiyonun kullanılması ve kullanımında da başarı gösterilmesi gerekir. Bunun yanında yönetimin zaman ve emek yönünden halkla ilişkiler sistemi üzerindeki süregelen zaafı, genel olarak eğitim yöneticisinin amaçlara dönük olmayan halkla ilişkiler işlemlerinden kurtulmaları için yollar aramak ve eğitim yöneticilerinin eğitim örgütlerinde var olan halkla ilişkiler sorunlarının varlığından haberdar olmaları konuya bakış açımızı oluşturmuştur.

SORUN

Yöneticinin görevi en az emek ve malzeme ile, ilgilileri hoşnut ederek, en kısa zamanda kaliteli hizmet veya ürünü üretmektir. Eğitim yöneticisi bu kuralın dışında tutulamaz. Üstelik eğitim yöneticisinin uğraşı alanının en büyük kısmında insan unsuru ağırlık taşımaktadır. Toplumun her kesimde eğitime yönelik isteklerin artması, eğitim yöneticilerinin sorumluluğunu artırmaktadır. Her eğitim örgütündeki planlama, örgütleme,

halkla önce ilişkiler olgusu da oldukça büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle okullarda örgütün hedefleri ve işlevleri doğrultusunda bir halkla ilişkiler süreci gerekmektedir. Ancak böylece, yönetimin kararlarının sağlam bilgilerle ve çağımızın gerektirdiği ölçülere uygun yapmak mümkündür. Tüm bunların sağlanabilmesi için, mevcut durumun bilimsel bir yaklaşımla saptanması, analiz ve yorumlarının yapılması gerekmektedir.

SAYILTILAR

Ortaöğretim kurumlarında halkla ilişkiler sürecinin bir araştırma konusu yapılarak uygulanan yöntem ve araçlarla bu araştırmanın yapılabileceği.

Araştırma yapılan ortaöğretim örgütlerinde yapılan gözlem, inceleme ve araştırmalarda, yetkililerin gerekli bilgileri tümüyle araştırmacıya verdikleri ve yansız olarak araştırmacıyla işbirliği yaptıkları.

Anketlerle ilgililerin kuşkudan uzak ve samimiyetle mevcut bilgi ve belgelere dayanarak doğru karşılıklar verdikleri.

Araştırma için geçerli temel sayılıtlardır.

SINIRLAMALAR

Halkla ilişkiler kuramsal ve uygulama olarak geniş bir alanı kapsar. Araştırmacı, zaman ve maddi olanak sınırlılıklarına koşut olarak, konuya alan, tür, grup ve yöntem bakımından sınırlılıklar getirmeyi yeğlemiştir.

Eğitim örgütleri içinden, sadece belli kesimdeki okul birimleri seçilerek alan yönünden sınırlama getirilmiştir. Okul birimlerinin eğitim örgütlerini temsil etmelerini beklemek doğaldır; çünkü okul yönetimi, bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulamasıdır." Bu nedenle örgün öğretim kurumlarının halkla ilişkiler yönünden incelenmesi sistemin tümüne ilişkin bazı genellemeler yapma olanağı verir.

Temel eğitim I. kademe okulları (ilkokullar) Milli Eğitim Müdürlükleri ile meslek okulları araştırmanın sınırı dışında tutulmuştur.

Eğitim örgütlerinde halkla ilişkilerin hem her tür yöntem ve aracına rastlamak mümkündür. Ancak örgün eğitim kurumlarında, öğretmen ve öğrencilerle program gereği yapılan ve eğitim adı altında toplanan ilişkiler araştırmanın dışında tutulmuştur.

Yukarıdan beri açıklanan durumuna göre bu araştırma ortaöğretim kurumlarında ortaöğretim okullarında yöneticilerin halkla ilişkiler konusuna yaklaşımları ve örgütlerin hali hazır genel eğilim ve durumları araştırılmaya çalışılmaktadır.

TANIMLAR

Evren kapsamına Erzincan İli Ortaöğretim kurumları girmektedir.

Üst yönetim sözü ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, yönetici sözü ile Ortaöğretim kurumları Müdür ve Yardımcıları;

Halkla İlişkiler sözü ile de "Relations Publiques" anlatılmak istenmektedir.

VARSAYIMLAR

Ortaöğretimde halkla ilişkiler sağlıklı değildir.

Halka, dengeli bir halkla ilişkiler hizmeti sunulamamaktadır.

Eğitim yöneticileri, hizmet öncesinde sistemli bir yönetici eğitimi almadıklarından halkla ilişkileri bilmemektedirler. Halkla ilişkileri bir yönetim fonksiyonu kabul etmemektedirler.

Kitle iletişim araçlarından yeterince yararlanılmamaktadır.

Ortaöğretimde halkla ilişkilerle ilgili bir yapılanış söz konusu değildir.

Halkla ilişkiler yöntemleri, bilimsel değil iptidai usullerle, sistemsiz ve bilinmeden uygulanmaktadır.

BULGULAR, YORUM

Araştırmanın bu bölümünde bulguların sunulmasına geçilmektedir. Verilerin sunulmasında çizelgelerden yararlanılmıştır.

Anket sorularında bir grubu sayılara ilişkin yanıtları gerektirmekteydi. Bu sayıların toplamları cevaplayanlara bölünerek aritmetiksel ortalamaları alınmıştır. Cevaplayanların ne tür cevap verdikleri % ler biçiminde hesaplanmıştır.

Diğer bir grup soruda en çok tercih edilen yöntemler sorgulanmıştır.

Özellikler ve olgular arasında ilişki olup olmadığı verilere bakılarak kontrol edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM ve ARAÇLARI

Araştırmanın amacı, konusu ve alanı yöntem seçiminde etkili olmuştur. Araştırmada verilerin toplanmasında araç olarak anket tekniği kullanılmıştır; ancak tek araç olarak, anket kullanılmasından da özellikle kaçınılmıştır. Görüşme ve belge araştırmasına da yer verilmiştir.

Anket uygulaması hem bilgi toplama hem de halkla ilişkiler uygulamasının izlemeye, ölçmeye yarayan kontrol ögesi olarak değerlendirilmiştir.

Yansız olarak seçilen okullarda inceleme, ölçme ve gözlemler yapılarak anket verileriyle uygunluğu dikkate alınmıştır. Ayrıca yorumlarda anket verileri ve incelemelere bağlı kalınmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmamızda araştırmamanın evrenini Erzincan İli temel eğitim II. kademe okulları ile liseleridir. Ortaöğretim örgütleri içinden ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olmayan meslek liseleri kapsam dışı tutulmuştur.

Erzincan ilinde lise ve ortaokul araştırma evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmacının çalıştığı Erzincan Lisesi de örnek olay incelemesinde örnek olay incelemesi için, örnek okul olarak ek alınmıştır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Veri toplama aracı olarak geliştirilen anket önce belli bir kontrol grubu seçilerek orada uygulamalar yapılmış, gerekli düzeltmelere gidilmiştir.

Anket 11 sorudan oluşmuştur.

ANKET YORUMLARI (☆) (☆☆)

Çizelge (XI)

OKULUNUZ ÖĞRENCİ MEVCUDU AÇISINDAN HANGİ TÜRDENDİR ?

50-150	150-300	300-600	600-800	800-1000	1000 ve üzeri	TOPLAM
12	4	3	3	-	25	47
% 25.5	% 8.5	% 6.3	% 6.3	-	% 53.1	% 100

Yaptığımız ankette, soru yönelttiğimiz idarecilerin yarısından çoğunu, 1000 ve üzeri mevcudu olan okulların müdür ve müdür muavinleri oluşturmaktadır (% 53.1). Bunu % 25.5 lik oranla 50-150 arasında mevcudu olan okulların idarecileri izlemekte, diğerleri de daha az bir oran teşkil etmektedirler. 800-1000 arası mevcudu olan okulda çalışan idarecileri bulunmayışı ise tamamen bir tesadüf sonucudur.

Anket uygulanan okullar olarak, Erzincan İl Merkezi Ortaöğretim kurumları ile, ilçe ortaöğretim kurumlarının seçilmesinde farklı konumlarındaki okulların genel bir yargının oluşmasına yardım edeceği varsayımı etkili olmuştur.

(☆) *Yaptığımız ankete, Erzincan İli ve İlçelerinde 17 Ortaöğretim kurumunda görev yapan, 47 Müdür ve Müdür Muavini katılmıştır.*

(☆☆) *Anket formu ek II. de.*

Çizelge (XII)
Ankete Katılan İdaricilerin Öğretmenlik Yılları

3-5	5-8	8-11	11-15	15-20	20 ve üzeri	TOPLAM
7	11	14	7	6	2	47
% 14.8	% 23.4	% 29.7	% 14.8	% 12.7	% 4.2	% 100

Çizelgede idareciliğin öğretmenlik yıllarıyla doğru bir orantı göstermediği görülmektedir. 20 ve daha yukarı öğretmenlik yapan idareci sayısının çok düşük bir oranda olması, bunu ortaya koymaktadır. 5-8 ile 8-11 yıllık öğretmenlik geçmişine sahip idareciler çoğunluğu oluşturmaktadır. Ortaöğretimde aslî görev öğretmenliktir. İdareciler öğretmenler arasından atanmaktadır-ki bunun da kesin bir ölçütü yoktur-. Bu da orta öğretimde, idareciliğin kesin bir statü kazanmasına engel olmaktadır. Eğitim ve okul yöneticiliğinin ülkemizde bir meslek olarak gelişmeyişi, eğitim yönetiminde yapı ve davranışına ilişkin bir takım sorunların-halk-la ilişkiler de dahil-önem kazanmasına neden olmaktadır. Okul yöneticilerinin kendilerini yönetim görevine hazırlayan hizmet öncesi, bir temel yöneticilik eğitimi programlarından geçmemiş olmamaları bu sonucun doğmasında en büyük etkenlerden birini oluşturmaktadır.

Ortaöğretim yönetim kadrolarınının, yönetimde uzmanlaşmamış ya da belirli bir yöneticilik formasyonu kazanmamış öğretmenler tarafından doldurulması geleneği ortaöğretim yöneticilerinin, bir takım olumsuz etkilere maruz kalmasına neden olmaktadır.

Bu konuya diğer bölümler de biraz daha açıklık getirilmeye çalışacaktır.

Çizelge (XIII)
Ankete Katılan İdarecilerin İdarecilik Yılları

1-3	3-5	6-8	9-11	12-14	15 ve üzeri	TOPLAM
8	9	11	7	6	6	47
% 17	% 19.1	% 23.4	% 14.8	% 12.7	% 12.7	% 100

Daha önceki bölümde idarecilerin öğretmenlik yılları saptanmıştır. Bu çizelgede ise idarecilerin idarecilik yılları ele alınmıştır. İdareciler hizmet öncesi programlı bir yöneticilik eğitimi olmadıklarından kendilerinden beklenen rolleri deneme-yanılma ve mesleki tecrübelerine dayanarak oynamaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla başarılı bir idarecilik işlerinde mesleki tecrübe büyük önem kazanmaktadır. Yukarıdaki çizelgemizde 1 ila 8 yıl arasında idarecilik yapanların % 60'lık oranda bulunmaları, ortaöğretim yöneticilerinin araştırma alanımız dikkate alındığında çok tecrübeli olduklarını iddia etmek pek mümkün değildir. Yaptığımız görüşmeler ve gözlemlerde idarecilerin idareciliğini sürdürme konusunda uzun vadeli düşünmediği müşahade edilmiştir. Bu da idarecilerin bu işi tam anlamıyla benimsemediği daha doğrusu benimseyemediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kuşkusuz bu oluşum ortaöğretim yönetiminde birtakım zaafaların doğmasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde okul idareciliği konusunda uzmanlaşmaya yönelik bir hizmet öncesi eğitim çabası olmadığından hizmet öncesinde programlı idarecilik eğitimi almamış ve işi çiraklık, kalfalık, ustalık, gibi iptidaî şekilde öğrenmek durumunda olan idarecilerin halkla ilişkiler olgusunu gerekleriyle yerine getirdiği iddia edilemez. Meslekteki yıllar, idarecilik yılları bu öğrenme sürecinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bunda da kesin bir ölçüt yoktur. Bunlara paralel olarak ortaöğretim idarecilerinin belli bir serbestliğe sahip olmamaları her an görevden alınabilecekleri düşüncesi, idarecilerin kendilerini idarecilik yönünden geliştirmeye değil, idareciliklerini korumaya çalışmaya sevk etmektedir.

HALKIN OKULLA İLİŞKİYE GİRMEDE EN ÖNEMLİ NEDENİ
NEDİR ?

İdarecilere sorulan bu soruya karşılık olarak verdikleri cevap; (45 idareci) velilerin, not durumuyla ilgili olarak öğrenci açısından ilişkiye giriştikleridir. 2 idareci velilerin öğrencinin davranış durumuyla ilgili olarak okulla ilişkiye girdiklerini, 1 idareci ise velilerin öğretmen tavırlarıyla ilgili olarak ilişkiye girme ihtiyacını duyduklarını neden olarak göstermiştir.

Ortaöğretim kurumlarının görevi sadece okul içi eğitim değildir. Okullar aynı zamanda, çevreyi eğitim yönünden de geliştirme yükümlülüğündedirler. Ancak okullar ile halk arasında salt veli okul ilişkisinden öte bir ilişkinin varlığından bir eser yoktur. Bu durum okullarda halkla ilişkiler kaygusunun oluşmadığını göstermektedir.

OKULUNUZDA HALKLA İLİŞKİLERDE İZLEDİĞİNİZ
YÖNTEMLER NELERDİR?

Bu soru açık uçlu olarak sorulmuştur. Bu konuda verilen cevaplarda, genellikle yüzyüze ilişki kurulduğu ortaya çıkmıştır. Onun dışında gruplarla ilişkiler (Öğretmen veli not görüşmesi kastediliyor), ilan panosu, mektup gibi yöntemlerden de söz edilmiştir. Yüz yüze ilişkilerde genellikle not ve öğrenci devamsızlığı gibi konuların görüldüğü ilan panosu ile okulun durumuyla ilgili duyurular yapıldığı, mektup ile de yine öğrenci devamsızlığı ve disiplin cezalarının velilere tebliğ edildiği sonucu elde edilmiştir. Bu soruya 7 idareci cevap vermemiş 3 idareci de halkla ilişkiler yönetiminin ne demek olduğunu bilmediğini yazmıştır.

İDARECİ OLARAK HİZMET İÇİ EĞİTİM KURSLARINA
KATILDINIZ MI?

Bu soruya 47 idareciden 13'ü olumlu cevap vermişlerdir. Bu cevabı verenlerden 12'si müdür 1'i ise önceden müdürlük yapmış bir müdür muavinidir. Daha önceki konular

da göz önüne alındığında hizmet içi eğitim kurslarına katılan idarecilerin oranının çok düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da yöneticilerin hizmet yıllarında da yöneticilik yönünden yeteri derecede teçhiz edilmediğini ortaya koymaktadır. Kuşkusuz bu durum idarecilerin yönetim işlevlerini tam anlamıyla yerine getirememelerine neden olmaktadır. Yeterli yöneticilik formasyonuna sahip olmayan idarecilerden başarılı bir halkla ilişkiler çabası beklenemez. Özellikle 34 kişinin bu kurslardan bile yararlandırılmamaları olayı daha açıklı bir boyuta itmektedir. Zaten bir meslek öncesinde yöneticilik eğitimi almamış idareciler işlerini geleneksel usullerle yürütmeye çalışmaktadırlar.

Çizelge (XIV)

YÖNETİCİ OLARAK KAÇ KEZ HİZMET İÇİ EĞİTİM KURSUNA
KATILDINIZ?

1	2	3	4	5	6	7	8	TOPLAM
2	3	-	4	-	1	1	2	13

Bu tablodan hizmet içi eğitim kurslarının sayısal olarak da çok yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Hizmet içi eğitim kurslarına devam edenlere eğitimin süresi sorulmuş süre olarak en fazla bir ay süreli kursların olduğu saptanmıştır. Bir idarecinin ifadesiyle "Kurslar idari bir dinlenme" olarak değerlendirilmektedir. Bu kursların amaca ne kadar hizmet ettiği tartışma götürür bir konudur. Yine görüşmelerde; kurslarda halkla ilişkilerle ilgili konular

var mıydı? sorusunu yönelttiğimizde yalnız bir idareci olumlu cevap vermiş ve süreyi 60 dakika olarak belirtmiştir.

Kursların amaçlanan hedeflere varamaması, idarecinin idari bilgi donanımının yetersiz kalmasına vesile olmakta, halkla ilişkiler anlayışı bundan olumsuz yönde etkilenmektedir. Kurslarda yetersiz de olsa halkla ilişkiler olgusuna değinilmemesi halkla ilişkiler kavramına yeterince önem verilmediği düşüncesini hakim kılmaktadır.

ÜST YÖNETİMDEN HALKLA İLİŞKİLER KONULU GENELGE
(veya genelgeler) GELİYOR MU ?

Bu soru karşısında olumlu olarak 8 idareci evet karşılığı vermişlerdir. Bu idarecilerin hepsinin müdür olmaları, özellikle dikkat çekicidir. Onun dışında kalan idareciler böyle bir genelge gelmediğini belirtmişlerdir. Yaptığımız belge araştırmamızda 1981 yılında 1981/94 sayılı bir Başbakanlık "Basın ve Halkla İlişkiler Genelgesi" ne rastlanılmıştır (Ek-I de). Üst yönetimden bu genelgeye dayanılarak 10.10.1984 günü itibariyle okullara da "Basın ve Halkla İlişkiler" konulu bir genelge gönderilmiştir.

Böylece, okul idarecilerinin büyük bir çoğunluğunun konuya ilgisiz kaldığı ortaya çıkmaktadır. Aslında genelgede görüleceği gibi, bu genelge okulsal halka ilişkilerin artmasına gelişmesine olanak tanıyan bir yaklaşımın yanı sıra, halkla ilişkiler faaliyetini tamamiyle üst yönetimde toplamayı amaç edinmiş bir içeriktedir. Hatta okullarda

halkla ilişkiler alanını büyük ölçüde daraltan (özellikle basınla olan ilişkileri) bir içeriğe sahiptir. Daha önceki bölümlerde belirttiğimiz yetersizliklerin yanında sözü geçen genelge, ortaöğretim halkla ilişkilerinin hangi düzeyde olacağını gözler önüne sermektedir.

Çizelge (XV)
BASINLA (Yerel basınla) İLİŞKİLERİNİZ HANGİ DÜZEYDE

Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	TOPLAM
8	11	12	16	47
% 17	% 23.4	% 25.5	% 34	% 100

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi basınla ilişkiler konusunda genel belirli bir eğilim göze çarpmamaktadır. Bunun nedeni basını tam olarak tanıyamama ve basınla ilişkinin neyi ifade ettiğini kavrayamamaktan ileri gelebilir.

Zaten devlet memuru idarecilerin, demeç vermek ve konuyla ilgili açıklamalarda bulunmasını engelleyici genelgelerin olması, basın olgusunun ortaöğretim halkla ilişkilerinde pek dikkate alınmamasına neden olmaktadır. Bunun bir diğer nedeni de taşrada özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde yerel basının pek güçlü olmaması olabilir.

10.10.1984 tarihli genelgede, alt düzeydeki kamu yöneticileriyle ilgili olarak, (bizim açımızdan ortaöğretim idarecileri) "Kamu yönetimi ile ilgili veya görevleri dışında kalan konularda mahallî basın organlarına görüş veya açıklama şeklinde bilgi ve demeç verildiği bu durumun ise

idari otoritenin zayıflamasına ve yetkili organların görevlerine müdahaleye sebep olduğu" belirtilmiştir. Bu da halkla ilişkiler konusunda basın, ortaöğretimde öneminin azalmasına hatta hiç önemli olmaması gibi bir anlayışın doğmasına neden olmaktadır.

Anket sonuçlarında iyi kötü ayırımının bu nedenle fazla bir önem derecesine haiz olmadığı ortaya çıkmakta ve bu sonuçlar afaki kalmaktadır. Basında ortaöğretim okullarıyla ilgili haberlerin yayınlanması, tamamen basının insiyatifinde kalmaktadır. İlişkide ortaöğretim kurumları pasif kalmaktadır.

İDARECİLERİN HALKLA İLİŞKİLER TANIMLARI (SERBEST CEVAPLAR)

Daha önceki sorularda idarecilerin bir takım genel özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Bunun yetersiz bir çaba olduğu ortadadır. Sosyal bilimlerde yer alan eğitim bilimi hala bir çok yönüyle tartışılmakta ve araştırılmaktadır. Biz ortaöğretimde "Halkla İlişkiler" diye bir sorun ortaya koyarken bundan çok büyük sonuçlar iddiasında da değildik, böyle bir araştırmanın yapılabilmesi için, öncelikle neyin istendiğinin saptanması ve çok boyutlu düşünülmesi gereği vardır.

Anket için bir çok soru hazırlanmış; fakat daha sonra bu sorulardan vazgeçilmiştir. Çünkü sorduğumuz sorularda ne elde edeceğimiz, bunun tezimize ne kazandıracığı düşüncesi etkin olmuştur. Bunun nedeni kamu kuruluşlarının

alt birimlerinde halkla ilişkilerin tamamıyla ilkel ve bilinmeden uygulandığı, gözlenmiş, görülmüş ama, bunu net bir şekilde ortaya koyacak verilerin elde edilip edilemeyeceği afakî kalmıştır.

Bu amaçla üzerinde en çok durduğumuz konu Erzincan ortaöğretim kurumlarında görev yapan idarecilerin halkla ilişkiler tanımları olmuştur. 15 idareci halkla ilişki tanımını vermemiş, diğerleri ise kendilerine göre halkla ilişkiler tanımını yapmışlardır.

Bu tanımlardan bazılarını aynen aktarmayı uygun bulduk.

Serbest halkla ilişkiler tanımları halkla ilişkilerin ortaöğretim idarecileri tarafından ne ölçüde bilindiği hakkında bir bilgi vermemektedir.

Çok yakın şeyleri söyleyenler ve cevap vermeyenler dışında aldığımız halkla ilişkiler tanımlarında 1,2 örnek dışında halkla ilişkilerin yönetsel bir fonksiyon olduğunun, idareyle ilgili bir ilişki olduğunun bilinmediği görülmektedir. Bunlara ek olarak, cevap vermeyenlerin de oldukça fazla olması, ortaöğretim yöneticilerinin halkla ilişkileri tanım olarak bile bilmediklerini ortaya koymaktadır. Bazı yöneticiler, ise rehberlik hizmetleri ile halkla ilişkileri birbirine karıştırmakta, daha doğrusu halkla ilişkileri rehberlik sanmaktadırlar.

Okullar gibi çok önemli bir toplumsal görevi üstlenmiş kamu kurumlarının etkilediği çok büyük oranda bir kitle olmasına karşın, halkla ilişkiler olgusundan, idarecilerimiz haberdar olmamaları okullara karşı halkın ve çevrenin ilgisinin çekemediği, bu da okul halk ilişkisinde istenilen randımanın tutturulamadığı anlamına gelmektedir.

Yapılan tanımlardan yola çıkarak ortaöğretim kurumlarında halkla ilişkilerin ne olup ne olmadığı konusunda bir görüş elde edilmeye çalışılmıştır. Bu yolla idarecilerinin halkla ilişkilerin varlığından ne kadar haberdar olduğunu bulmaya çaba sarfedilmiştir.

"Halkın idareyi desteklemesi"

"Halkın fikir teatisi"

"Yönetimin daha etkin ve verimli olmasını sağlamak için, yapılan çalışmaların ve başvuruların bir dizi önlemleridir."

"Kamu kuruluşları görevlerini yaparken, kendi sorunlarını ve halkın sorunlarının çözümü ile uğraşlarında halkla ortak etmek, onunla işbirliği yapma yolları aramaktır."

"Bence öğretmen-veli ilişkisi, buna dayanarak kültürel ilişki"

"Okul aile işbirliği yapılarak eğitimin daha sağlıklı olması için yakınlaşmak"

"İdareci, öğretmen, öğrenci ve veliler arasında birlikte ve beraberliği sağlayan, eğitim ve öğretimi en iyi olacağını araştıran ilgilenen bir okul rehberlik servisidir!"

"Dünyada insanlar birlikte yaşıyorlar, herkes birbirine muhtaçtır. Öyleyse halk, yani toplum belli zeminlerde anlaşmalıdırlar. Bu zeminler halkla ilişkilerdir."

"Toplumsal dostluğu kardeşliği pekiştirmek için yapılan faaliyetlere halkla ilişkiler denir."

"Halkın huzur içinde yaşaması için, birbirleriyle olan insani münasebetleri vardır. Bu insani münasebetlerde karşılıklı hoşgörüye dayanan ilişkilerin geliştirilmesi halkla ilişkileri geliştirir. Böylece demek oluyor ki halk ilişkiler huzur ve güven ortamıdır."

"Halkla ilişkiler insanın önce kendisiyle, sonra da çevresiyle iyi geçinmesidir."

" İnsanların kavgasız, yaşamasını sağlar."

"Halkla ilişkiler insanın geçimli olmasıdır. Çevresiyle iyi geçinen insan, halkla ilişkilerinin iyi olduğunu söyleyen insandır."

"Toplumun birlikteliğini koruması için insanlarla kurulan ilişki."

"Toplumsal ve kişisel meselelerde yöneticilerle halkın bilgi ve görgü teatisidir."

"Bu konuda yeterli bilgi verilmediği için yeteri derecede bilgimiz olduğu söylenemez, ama halkla iyi ilişkiler kurma gereğine inanıyorum."

"Karşılıklı beşeri münasebetler."

"Genelde öğrencilerin velileriyle ilişkide olumsuz maddi problemlerini çözmek için birinci derecede ilişkilerdir."

"Sosyal, siyasi iktisadi ve günlük her türlü faaliyetlerin halkla bir çeşit alışveriş veya fikir teatisi şekline halkla ilişkiler diyebiliriz."

"Halkla iyi geçinmek, onun dostluğunu kazanmak, konuşarak anlaşmak."

"Her kişinin çevresindekilerle iyi geçinmesidir. İnsanlar birbirleriyle iyi geçinirse, Cemiyet refahı daha kolay sağlanır. Bence halkla ilişkiler budur."

"Toplumda (önemli mercilerin) gerekli olan çalışmalarda halkın görüşlerine başvurarak, çalışma sisteminin daha iyi bir yere getirilmesi için yapılması gereken işlerin daha düzenli hale gelmesi için yapılan ilişkilerdir."

ERZİNCAN İLİ ORTAÖĞRETİM YÖNETİCİLERİNİN DAHA İYİ
BİR HALKLA İLİŞKİLER İÇİN ÇABASI İÇİN ÖNERİLERİ

Serbest Cevaplar :

"Eğitimin daha sağlıklı ve verimli olması için, imkanlar nispetinde okulda okul ve işbirliğini sağlayacak bir idari birimin kurulması gerekir."

"Okullarda daha etkin bir halkla ilişkiler olması, rehberlik servisleri kurulmalı ve rehber öğretmen olmalıdır. Ayrıca ekonomik yönden öğretmen, velinin bir takım sorunları olmamalıdır. Çünkü bir sınıf öğretmeni sınıf öğretmeni olarak, öğrenciye şu soruyu sorduğu zaman kaç kardeşsiniz ve kaç odalı yerde oturuyorsunuz? aldığı cevap iki oda altı kardeş denildiği zaman sınıf öğretmeni olarak buna hiç bir çözüm önermezse sorulan sorular gereksizdir.

"Halkla ilişkilerin amacı şu olmalıdır. Okul içindeki dertleri, iletişim aletleri ile en küçük yetkililerden en büyük yetkilere bildirerek, o ailenin sorunlarını dik getirmesidir. Kanaatim budur saygılarımla."

"Devletin tüm kısımlarında bu konuyla ilgili birimler kurması ve bu birimlerde görevlendirilecek kişilerin bir eğitimden geçirilmesi gerekir."

"Kanımca bu konuya daha çok ağırlık verilmelidir."

"Ekonomik ve kültürel yönden gelişme, eğitim."

"Öğrenci velileriyle sık sık toplantılar yapılarak öğrencilerin şahsi problemlerinin çözümüne ve öğrencilerin derslerde başarılı olabilmeleri için gerekli eğitim ve tavsiyelerin yapılmasında önem verilmelidir."

"Toplumumuz çeşitli fikir davranış farklılıkları gösterdiği için bu çeşitliliklerin analizi yapılarak onların durumlarına göre halkla girmeli ve çok yönlü bir karakter sahibi olarak, bu toplumlara kendi etrafında toplayarak

veya onların grupları içine girerek ilişkiler kurabilir."

"Öncelikle bu alanda yetişmiş unsurların, okullarda sadece bu işle ilgili görevlendirilmeleri gerekir."

"İşin şuurunu vermek lazım."

"Kurumlarda halkla ilişkiler birimleri, büroları kurulmalı, açık açık görüşler alınmalı, değerlendirme kuruluşları oluşturulmalı işbirliği ve koordinasyon kurulmalı."

"Okullarda rehberlik büroları kurulup etkinlikleri geliştirecek kurumları kurmak. Okullarda bulunan okul aile birliği ve okul koruma gibi derneklerin çalışma amaçları doğrultusunda işlerlik kazandırmak gerekir."

"Öğretmenlerimizin eğitici yönlerinin zayıf olması nedeniyle onları bu yönden güçlendirmeli, bu olmazsa yükünü azaltmak lazım. Ona yardımcı olacak kurumlar oluşturmak lazım."

"Okullarda halkla ilişkiler biriminin kurulması ve okullara mutlaka bir rehberlik uzmanı veya bir danışmanın verilmesinin halkla ilişkileri olumlu yönde etkileyeceği inancındayım."

"1- Halkla en yakın yol alan yüzyüze görüşmelerin yapılması,

2- Gerek görüldüğü nedeniyle gerekirse mektupla çağrılıp görüşülmesi.

3- En yaygın sistemlerin araştırılıp gerekli olan yeterli ilişkiye girilmesi,

4- Çalışma için gerekli olan sistemlerin faydalı mı yoksa faydasız mı olduğu araştırılmalıdır,

5- Bu ilişki de bugün Türkiye standartlarında yok denecek kadar azdır.

Bu konuda gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır.

Bu bölümde, idarecilerden bazılarının halkla ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin verdiği cevapları gördük.

Cevaplardan hareketle beliren bir takım veriler, incelediğimiz bölgede genel anlamda, ülkemizi de yakından etkileyen eğitim yöneticisi geleneğinin gelişmemiş olması, halkla ilişkiler gibi kurum ve yönetim boyutunda büyük yararlar sağlayacak çağdaş bir olgunun işlerlik kazanmamasına ortam sağlamaktadır.

IV. BÖLÜM

SONUÇ

Eğitim toplumsal bir olgudur, tıpkı halkla ilişkilerin toplumsal bir olgu olduğu gibi eğitim kurumlarında bir takım eksikliklerin ortaya çıkması toplumun ihtiyaçlarına yeterince karşılık verememesi, eğitim örgütlerini üzde değişmeler için zorlamış hatta yerlerine yeni örgütlerin kurulmasına varan uygulamalara gidilmiştir. Eğitim yalnız başına bir kavram olarak ele alındığında bile bir ilişki sistemi, bir iletişim sistemi durumundadır. İnsanların en az çiftler halinde olduklarında bile bir iletişimde buldukları bilinmektedir. İnsanların birbirleriyle iyi anlaşabilmeleri birbirlerinin ihtiyaçlarına karşılık verebilmeleri toplumsal bir nitelik taşımaktadır. Toplumsal alanda düşünüldüğünde toplu yaşamak için, toplu yaşamayı düzenleyecek bir takım kurumlara ihtiyaç vardır. Eğitim kurumları da bu kurumlar içinde en hayati olanlardan biridir.

Osmanlı eğitim sistemi çağa ayak uyduramadığından değişimlere uğramış yeni biçimleri de toplumun ihtiyaçlarına cevap verememiş çok yönlü olumsuz etkilerinden sonra Cumhuriyetle birlikte yerlerini Cumhuriyetin yeni eğitim kurumlarına terketmişlerdir. Eğitimin bir toplumun gelişmesinde motor vazifesi gördüğü, bu motorun iyi işlemesi ile çok yönlü toplumsal yararların sağlandığını kimse inkar edemez.

Dünya sürekli bir değişim içindedir. Toplumlarda bu değişimlere ayak uyduramayan kurumlar, kamuoyunun bilincinde değerini yitirmekte işlevlerini yerine getirememektedir. Türk eğitiminin altın devri XV. ve XVI. yüzyıllarda gerçekleşmiş XVII. yüzyıldan itibaren Türk eğitim sistemi yeteneksiz kimselerin ve saftaların elinde bozulmuş. Osmanlı İmparatorluğu da gerileme ve çöküş dönemi içine girmiştir.

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda girişilen reform hareketleri, gittikçe zayıflayan İmparatorluğu eğitim yoluyla eski kuvvetine kavuşturma denemesinden başka birşey değildi. En azından II. Mahmut'dan beri Türk siyasal liderleri eğitimin gelişmesini diğer toplumsal gelişmelerin ön koşulu kabul ederler. Cumhuriyetle birlikte Atatürk başta olmak bütün devlet adamları eğitim sorunu üzerinde dikkatle durmuşlardır.

Hükümetlerimiz eğitimin kalkınma ve batılılaşmadaki önemini anlamışlar ve eğitim hizmetlerini yaygınlaştırmak için çaba göstermişlerdir. Bu çabaların ve eğitim alanına yapılan yatırımların sonucu olarak, ulusumuzun eğitim yaşamında şaşırtıcı gelişmeler olmuştur. Ancak bu gelişmelerin mükemmele ulaştığını iddia etmek mümkün değildir. Eğitimin her kademesinde bir yönetim işlevi sözkonusudur. Eğitim yönetimindeki başarı yanında eğitim kurumlarının başarısı da eğitimi olumsuz ya da olumlu yönde etkilemektedir.

Yönetim kavramı çok geniş bir kavramdır. Eğitim yönetimi ve onun daha sınırlı bir alanda uygulaması olan okul yönetiminin temel amacı, ilgili olduğu eğitim örgütünü eğitim

politikaları ve örgütün amaçları doğrultusunda yaşatmak, etkili bir biçimde işler durumda tutmaktır. Eğitim yönetiminin her kademesinde var olan planlama, örgütleme, denetim, koordinasyon gibi yönetim fonksiyonlarının başarıyla gerçekleşmesi için bir takım yardımcı işlevlere gereksinim vardır.

Yüzyılımızın başında yönetim alanında halkla ilişkiler önem kazanmaya başlamıştır. Halkla dolaylı ya da dolaysız olarak ilişkide bulunan yöneticiler yaptıkları icraatı olumyu yönde sürdürebilmek için halkla ilişkilere ihtiyaç duyarlar. Kuşkusuz halkın onaylamadığı bir yönetim uzun süreli yaşama şansından yoksundur. Öte yandan halkla iyi ilişki kuramayan onlara yönetim politikalarını benimsetemeyen kurum ve kuruluşlar hedefledikleri başarıya ulaşamazlar.

Halkla ilişkilerin bilincinde olmak için öncelikle yöneticiliğin bilincinde olmak gerekir. Artık günümüzde yöneticiliğin ayrı bir uzmanlık alanı olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Her alanda iyi yetiştirilmiş yöneticilere ihtiyaç vardır. Bir kişi çok iyi öğretmen olabilir; ama bu onun iyi bir idareci olacağı anlamına gelemez. Türk Milli Eğitiminde özellikle okul yöneticiliğinde bir meslekleşme ne yazık ki söz konusu değildir. Yöneticiler öğretmenlerden seçilmekte bunlar da yöneticilik mesleğini deneme yanılma yoluyla öğrenmeye çalışmaktadırlar. Ancak Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı hizmet-içi eğitim kursları yoluyla okul yöneticilerini yöneticilik mesleği yönünden

yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu beraberinde bir takım idari sorunları da getirmektedir. Sözelimi belli bir süre yöneticilik yapmış hizmet içi eğitim kurslarına katılmış bir idareci daha sonra asli görevi olan öğretmenliğe dönmekte, daha doğrusu döndürölmektedir. Böylelikle hizmet içi eğitim kurslarında okul yöneticiliğinin meslekleşmesine olumlu etki ettiğii kesinlikle söylenemez. Hele hele hizmet-içi eğitim kurslarının süresel ve sayısal yönden yetersiz olması bu çabayı yetersiz kılmaktadır.

Okul yöneticilerinin yetkilerinin son derece az olması onların yönetim faaliyetlerini genelgeler doğrultusunda ve çok az yetki ile sürdürmeye çalışmaları, okul yönetiminde istenilen başarı düzeyinin tutturulamamasına yol açmaktadır.

Yaptığımız anket sonucunda yöneticilik zaafaları bakımından bir çok konu ortaya çıkmaktadır. Öncelikle yöneticilerin hiç birinin hizmet öncesinde programlı bir yöneticilik eğitimi almadıkları saptanmıştır. Aldıkları hizmet içi eğitim kursları da sayısal ve süresel olarak çok yetersizdir. İdarecilik tecrübeleri yeteri oranda değildir. Bütün bunlar yönetimlerinde çok önemli bir konuma haiz olan halkla ilişkileri gözardı etmelerine vesile olmaktadır, hatta halkla ilişkileri hiç bilmemektedirler. Bu da kurumun eğitim boyutunda hedeflediğii politikaları yeterince uygulayamadığı anlamına gelmektedir.

Araştırmamızda olayları halkla ilişkiler yönünden yeterince incelediğimiz söylenemez. Ancak okul idarecilerinin halkla ilişkiler faaliyetinde üst yönetim tarafından kısıtlanması halkla ilişkilerin okul boyutunda hareketliliğine imkan tanınmaması, bu konuyu derinlemesine inceleyememize yol açmıştır. Zaten okul yöneticiliğinin meslekleşmemiş olması, okul yöneticilerinin hizmet öncesinde sistemli bir yöneticilik eğitimi almamış olmaları hizmet içi yöneticilik eğitimi kurslarının yetersiz olması, bir de bu kurslarda halkla ilişkilerin pek yer almaması ortaöğretim kurumlarında halkla iç içe olunmasına rağmen halkla ilişkilerin yetersiz kalmasına, bilinmemesine neden olmaktadır. Oysa başarılı bir eğitim, ancak başarılı bir yönetim faaliyetiyle başarılı bir yönetim faaliyeti de başarılı bir halkla ilişkiler çabasıyla olabilir.

Araştırma alanımıza giren idarecilerin gerek halkla ilişkiler açısından gerekse diğer yönetim faaliyetleri açısından yeterli bir düzeyde olduğu söylenemez. Özellikle müdür yardımcılarının sadece kırtasiye ile uğraşmaları, hizmet içi eğitim kurslarından yararlandırılmamaları, müdür muavinlerinin yetersiz kalmalarına neden olmaktadır.

Başarılı bir eğitim yönetimi (okul yönetimi) aynı zamanda başarılı yönetici ya da yöneticilere ihtiyaç duyar. Başarılı bir yönetici de başarılı bir halkla ilişkiler çabasına muhtaçtır. Bu nasıl elde edilebilir? Orta öğretim kurumlarında başarılı bir halkla ilişkiler çabası için neler gereklidir? Bunları elimizden gelidiğince ortaya koymaya çalışalım.

Okul yöneticileri, hizmet öncesinde özel olarak eğitim yöneticisi olarak yetiştirilmelidirler.

Okul yöneticilerine daha geniş yetkiler tanınmalı ve yönetime yardımcı olacak okul yönetim sistemleri yeniden gözden geçirilmelidir.

Okul yönetiminde yöneticileri, kademeli olarak hizmet içi eğitim kurslarıyla, eğitim bilgileri yönünden çağdaş bilgilerle donatılmalı, alanlarında uzmanlaşmaları sağlanmalıdır. Yalnızca üst yönetim değil aynı zamanda alt düzey yöneticilerinin de modern yönetim anlayışına kavuşturulmalıdır.

Örgütsel açıdan etkililiği ve verimi artıracak, orta öğretim konusunda şikayetleri, formaliteleri ve kırtasiyeciliği azaltacak yeni önlemler alınmalıdır.

Okulu ve halkı olumlu yönde etkileyecek bir halkla ilişkiler yapılışı (öğrenci mevcuduna göre) okullarda tesis edilmeli bunun başına da halkla ilişkiler yönünden bilgilendirilmiş bir müdür muavini görevlendirilmelidir. Bu yapılanış ile okul ve halk arasında iletişimin sağlıklı olması sağlanmalı yönetim işlerinde halkın dilek ve önerileri göz önünde tutulmalıdır.

Okulların, sadece öğrencilerini değil, halkla da eğitecek bir yapıya kavuşması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak ortaöğretim kurumları gerçek anlamda bir eğitim bilincine kavuşturulmalıdır. Bu bilincin oluşması halkın okulla ilgisinin artmasıyla mümkün olabilir.

Saygılarımla

Mirati MADAK

Erzincan 1987

EK-I

T.C

BASBAKANLIK

ÖZLÜK VE YAZI İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: 383-14850

29.12.1981

Konu: Basına Yapılan Açıklama

GENELGE

1981/94

1. Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatında çalışan yöneticileri tarafından, Kamu Yönetimi ile ilgili veya görevleri dışında kalan konularda mahalli basın organlarına görüş veya açıklama şeklinde bilgi ve demeç verdikleri tesbit edilmiştir. Bu durum idari otoritenin zayıflamasına ve yetkili organların görevlerine müdahaleye sebep olmaktadır.

2. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen yetkililerin dışında kalan personel, görev alanları ile ilgili konularda basına bilgi ve demeç veremezler.

3. İllerde görevli yetkililer tarafından, basına verilecek mahalli bilgi ve demeçlerin, kamu görevleriyle

ilgili bulunması, şahsi tanıtım ve reklâm mahiyetinde olmaması gerekmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ve rica ederim.

İmza

Bülend ULUSU

Başbakan

D A Ğ I T I M :

Gereği :

Devlet Bakanı ve Başbakan
Yardımcılıklarına
Devlet Bakanlıklarına
(Bağlı Kuruluşlara)
Bakanlıklara
Başbakanlık Merkez Teş.na

Bilgi :

Genelkurmay Başkanlığına
Devlet Başkanlığı Gn.Sek. ne
Millî Güvenlik Konseyi Gn.Sek.ne
Milli Güvenlik Kurulu Gn.Sek.ne
MİT Müsteşarlığına
Deniz Müsteşarlığına

T.C
MİLLÎ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
PERSONEL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : 201.34.PLN.YNT.Ynt.Şb.84/2921

ANKARA

KONU : Basın ve Halkla İlişkiler

10.10.1984

İLGİ: Başbakanlığın 29.12.1981 tarih ve Özlük ve Yazı İşleri Genel Müdürlüğü 383-14850 sayılı 1981/94 No'lu genelgesi.

1. Başbakanlığın ilgi Genelgesinde: Bakanlıklar ve bağlı kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilâtında çalışan yöneticileri tarafından, Kamu Yönetimi ile ilgili veya görevleri dışında kalan konularda mahalli basın organlarına görüş veya açıklama şeklinde bilgi ve demeç verildiği, bu durumun ise idarî otoritenin zayıflamasına ve yetkili organların görevlerine müdahaleye sebep olduğu belirtilerek; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 15 inci maddesinde belirtilen yetkilerin dışında kalan personelin, görev alanları ile ilgili konularda basına bilgi ve demeç veremeyecekleri, yetkililer tarafından basına verilecek mahalli bilgi ve demeçlerin de kamu görevleriyle ilgili bulunması gerektiği bildirilmişti.

2. Ancak, Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilâtı personeli ile tüm okullarımızda görevli, yönetici ve öğretmenlerin bir kısmının hizmet alanları ile ilgili, gizliliği

olan veya olmayan her türlü bilgileri, belgeleri, dökümanları değişik yol ve kanallardan yetkisiz kişilere ve çevrelerine verdikleri basın mensupları ile 2670 sayılı Kanunun 15 inci maddesinde yasaklanmış olmasına rağmen röportaj yaptıkları, yazılı ve sözlü olarak bildiklerini ve duyduklarını aktardıkları zaman basın ve yayın organlarından müşahade edilmektedir.

3. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 2670 sayılı Kanunla değişik ÖDEVLER ve SORUMLULUKLAR Bölümünün 15. ve 16. maddelerinde; Devlet Memurlarının kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremeyecekleri, bu konuda gerekli bilgi ancak Bakan'ın yetkili kılacağı görevli; İllerde Valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebileceği, Devlet Memurlarının görevleri ile ilgili resmi belge, araç ve gereçleri, yetki verilen mahaller dışına çıkaramayacakları, hususi işlerinde kullanamayacakları, görevleri icabı kendilerine teslim edilen resmi belge, araç ve gereçleri görevleri sona erdiği zaman iade etmek zorunda oldukları, bu zorunluluk memurun mirasçılarında da şâmil olduğu hükümlerine yer verilmiştir.

4. Aynı kanunun "DİSİPLİN" bölümünde de 125. maddenin (D) bendi (g) fıkrasında; yetki olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek şeklinde tarif ederek bu fiili işleyenlere 1 ilâ 3 yıl terfinin durdurulması cezasının verilmesini

Öngörmüştür. Görüldüğü gibi yetkisiz ve izinsiz bilgi, demeç ve vb. fiili işleyen Devlet Memurunun disiplin yönünden "Meslekten ihraç" tan sonra en ağır ceza ile tecziyesi sözkonusudur. Ayrıca "Yetki almadan gizli belgeleri açıklamak" fiilini işleyenlerin de aynı Kanunun disiplin cezaları ile ilgili (E) bendi (h) fıkrası uyarınca "Devlet Memurluğundan Çıkarılması" cezası ile tecziyesi bahis konusudur.

5. Bu konuda; Müteaddit genelgelerle ve 2.11.1982 tarih ve 17856 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı İç Hizmetler Yönetmeliğinin değişik 156. maddesinde de personelimizin konu hakkındaki tutum ve davranışlarının ve hareket tarzlarının ne şekilde olacağı açıkça belirtilmiştir.

6. Resmi sıfatlarının gerektirdiği basiret ve davranışları gösteremeyenlerin rastgele verdikleri bilgi veya demeçlerin; Milli Eğitim Gençlik ve Spor hedef ve politikalarının yanlış yorumlanarak karışıklığa meydan verilmesi için bazı kesin tedbirlerin alınmasında zorunluluk görülmüştür.

7. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin bazı maddelerinin değiştirilmesine dair 208 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 25. maddesinde; Bakanlıkta Basın ve Halkla İlişkiler ile ilgili faaliyetleri planlamak ve bu faaliyetlerin belirlenecek usul ve ilkelere göre yürütülmesini sağlamak üzere Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği kurulmuştur.

8. Bundan böyle; Bakanlığımızla ilgili olarak kamuoyuna basın ve yayın yoluyla duyurulması istenilen hususlar Bakanlığımız Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine mutlaka intikal ettirilecektir. Mahalli ölçekteki bilgiler doğrudan Vali tarafından verilecek, ancak mahalli görünmesine rağmen kapsam bakımından daha üst seviyeye çıkması muhtemel olanlar için de; Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği kanalıyla Bakanlıktan izin alınacaktır. Sözkonusu Müşavirliğe bilgi akışı:

a) Merkez Teşkilatında; birimlerince doğrudan,

b) Taşrada; Valilik kanalıyla, çok acil ve çok önemli durumlarda ise doğrudan,

olacaktır.

9. İstatistikî bilgileri (öğrenci, öğretmen okul sayısı vb.) verecek yetkililer için Bakanlıktan bir defa izin alınacaktır.

10. Mahalli basında, Bakanlığımızla ilgili çıkan haberler, Emniyet Bültenlerinden de yararlanılarak "Haftalık Bülten" halinde Bakanlığımız Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine gönderilecektir.

11. Merkez Teşkilâtı birimince hazırlanan Bültenler doğrudan İl Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüklerine gönderilmektedir. Mahalli basında, Bakanlığımıza atfen çıkan haberler de; yanlış anlamaya meydan verilmeden gönderilen basın bültenleri ile karşılaştırılıp teyit edilecek,

aksi vaki ise, durum Bakanlığımız Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine bildirilecektir.

12. Okulların sportif faaliyetleri; günlük, haftalık ve aylık olarak belirlenecek, icrâ edilen faaliyetler "Basın Bülteni" halinde yayınlanacaktır. Bu maksatla, İl Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlükleri bünyesinde Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdür Yardımcılarından biri, bu işle görevlendirilecektir. Beden Terbiyesi Bölge Müdürü veya Müdür Yardımcısı, görevlendirilen Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdür Yardımcısı ile bu hizmeti birlikte yürütecektir.

13. Ayrıca, okul ve kurumlarımızda izinsiz çekim, röportaj ve mülakât yapılmaması; belge, döküman, kopya, fotokopi verilmemesi: master, doktora ve tez çalışmaları için çeşitli döküman ve bilgilerin üzerinde incelemelerin izinsiz yapılmaması yöneticiler tarafından sağlanacak öğretmenler dahil 657 sayılı Kanuna tabi personel ile diğer kanunlara tabi personelimiz buna uyacaktır. Bu tür konularda izin hiyerarşik sıra içinde yetkili makam atlanmadan Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği kanalıyla Bakanlıktan alınacaktır.

14. Yukarıda belirtilen hususlar dışında hareket eden personel hakkında Kanuni işlem yapılacağıнын bütün ilgililere duyurulmasını ve genelge esaslarına uyulmasını rica ederim.

BAKAN ADINA

Mustafa TURHAN

Müsteşar V.

DAĞITIM :

Gereği :

A,B,C,D Plânı

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar

Kurumu Genel Müdürlüğü

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

(EK II)

ANKET SORULARI

1- Okulumuz öğrenci mevcudu açısından hangi türdendir?

50-150 150-300 300-600 600-800
() () () ()

800-1000 1000 ve üzeri
() ()

2- Öğretmenlik mesleğinde kaçınıcı yılınız?

3-5 5-8 8-11 11-15 15-20 20 ve üzeri
() () () () () ()

3- Kaç yıllık idarecisiniz?

1-2 3-5 6-8 9-11 12-13 15 ve üzeri
() () () () () ()

4- Halkın okulla ilişkiye girmede en önemli nedeni nedir?

Öğrenci not durumu Öğrencinin davranış durumu
() ()

Öğretmen tavırlarıyla ilgili İdari nedenlerle
() ()

Diğer belirtiniz

5- Okulunuzda halkla ilişkilerde izlediğiniz yöntemler nelerdir?

6- İdareci olarak hizmet-içi eğitim kurslarına katıldınız mı?

Evet

Hayır

()

()

7- (Cevabınız evet ise) kaç kez katıldınız?

8- Üst yönetimden halkla ilişkiler konulu genelge (veya genelgeler) geliyor mu?

Evet

Hayır

()

()

9- Basınla (yerel basınla) ilişkileriniz hangi düzeydedir?

Çok iyi

İyi

Orta

Kötü

()

()

()

()

10- Halkla ilişkilerin bir tanımını yapar mısınız?

11- Okulunuzda daha etkin halkla ilişkiler çabası için önerileriniz?

KAYNAKÇA

1. Ayas, Nevzat. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1984.
2. Aytuna, Hasip Ali. Orta Dereceli Okullarda Öğretmenlik ve Problemleri, M.E. Basımevi, Ankara 1963.
3. Aydın, Vahded. Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler, M.P.M. Yayını, Ankara 1970.
4. Bursalıoğlu, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1961.
5. Bursalıoğlu, Ziya. Eğitim İdaresi, Kalaba Yayınevi, Ankara 1967.
6. Devlet İstatistik Enstitüsü Eğitim Yıllıkları.
7. Dicle, Ülkü Bir Yönetim Aracı Olarak Örgütsel Haberleşme, M.P.M. Yayınları, No: 169, Ankara 1974.
8. Ergun, Turgay-Aykut, Polat. Kamu Yönetimine Giriş TODAİE Yay. Ankara, 1978.
9. Erten, Yücel Halkla İlişkiler, TODAİE Yay. Ankara 1984.
10. Güvenç, Bozkurt. Sosyal ve Kültürel Değişme, H.Ü.Yay. Ankara 1976.
11. Kajmier, L.J. İşletme Yönetimi İlkeleri TODAİE Yay. Ankara 1979.
12. Katz, Daniel. R.L.Kahn. Örgütlerin Toplumsal Psikolojisi TODAİE Yay. Ankara 1977.
13. Kaya, Yahya Kemal. Eğitim Yönetimine Giriş TODAİE Yay. Ankara 1978.
14. Kazancı, Metin. Halkla İlişkiler SBF. Yay. Ankara 1978.
15. Kazancı, Metin. Halkla İlişkiler Açısından Yönetim ve Yönetilenler, SBF. Yayını Ankara 1978.
16. Kazancı, Metin. Halkla İlişkiler Kuramsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar. Savaş Yayınları, Ankara 1982.
17. Koçer, H. Ali. Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi, M.E. Basımevi, İstanbul, 1974.

18. 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, Milli Eğitim Şûra Kararları, MEB Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1981.
19. Onal, Güngör. Halkla İlişkiler, İ.T.İ.A. İşletme Fakültesi Yayını, Bursa 1982.
20. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü İstatistik Şubesi Kayıtları.
21. Tortop, Nuri, Halkla İlişkiler. A.İ.T.İ.A. Yay.No: 55, Ankara 1973.
22. Tortop Nuri, Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler, TODAİE Yayını Ankara 1975.
23. Yalçındağ, Selçuk Yönetim Halk İlişkileri TODAİE Yayını Ankara 1974.